

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජය

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය

නොවැම්බර් - 2023
පරිසර අමාත්‍යාංශය

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය

දේශගුණ විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය
පරිසර අමාත්‍යාංශය
“සෞඛ්‍යමි පියස”
රොබට් ගුණවර්ධන මාවත,
බත්තරමුල්ල.

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය

ප්‍රකාශන අයිතිය : මැර්ෂර් අමාත්‍යාංශය 2023

ප්‍රකාශය : දේශගුණ විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය
“සොබාදම් පියස”
රොබට් ගුණවර්ධන මාවත,
බත්තරමුල්ල.

ISBN : 978-624-5817-40-5

මුද්‍රණය : Fetch Corporate (Pvt) Ltd
අංක 51, ඊ. එස්. ආර්. ආර්. ආර්. මාවත,
වැල්ලවත්ත, කොළඹ - 06.
දුරකතන අංක: 011 2 362 667 / 077 7 065 154

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය 27.11.2023 දින
කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලදී.
(කැබිනට් තීරණ අංක: අමප/23/2256/604/220 - 2023 දෙසැම්බර් 27)

පටුන

ප්‍රතිපත්ති නාමය	1
බලාත්මක දිනය	1
1. හැඳින්වීම	
(i) පසුබිම	1
(ii) අවශ්‍යතාවය	4
(iii) අරමුණ හා සන්දර්භය	4
(iv) තාර්කිකය	5
2. ප්‍රතිපත්තියේ දැක්ම, මෙහෙවර හා මෙහෙයුම් මූලධර්ම	6
3. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන	8
අ. පාලනය හා නියාමනය	8
ආ. දේශගුණ අවදානම	8
ඇ. හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම	8
ඈ. දේශගුණ අනුහුරුවීම	8
ඉ. දේශගුණ ආයෝජනය හා මූල්‍ය සම්පාදනය	9
ඊ. තාක්ෂණ සංවර්ධනය හා තාක්ෂණ පැවරුම සහ දේශගුණ තොරතුරු කළමනාකරණය	9
උ. සියළු අංශ වලට බලපාන පොදු කරුණු	9
4. ප්‍රතිපත්ති ඉලක්ක හා අරමුණු	10
5. උපයෝජ්‍යතාවය සහ විෂයපථය	12
6. ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම	12
7. අධීක්ෂණය හා තක්සේරුව	13
8. උපායමාර්ග	15
පද මාලාව	32
උපලේඛනය 1: අදාළ ප්‍රතිපත්ති, පනත්, උපායමාර්ගික/ ක්‍රියාකාරී සැලසුම්	38
උපලේඛනය 2: කෙටියෙදුම් මාලාව	42

ප්‍රතිපත්තියේ නම : දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය

බලාත්මක දිනය : 2023 නොවැම්බර් 27

1. හැඳින්වීම

(i) පසුබිම

ස්වාභාවික, ආර්ථික හා සමාජයීය පද්ධතිවලට බාධා ඇති කිරීම මගින් දේශගුණ විපර්යාස සමාජයට බලපෑම් සිදුකරයි. වෙනස්වන දේශගුණයේ මෙම බලපෑම නිසා ආන්තික කාලගුණ හා දේශගුණ තත්ත්වවල සංඛ්‍යාතය, තීව්‍රතාවය, අවකාශයීය ව්‍යාප්තිය, කාලපරාසය හා නියමිත කාලය ආදියේ වෙනස්කම් ඇති වන අතර මිනිසුන් හා ආර්ථික වත්කම් ඊට වඩාත් නිරාවරණය වේ. එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ දේශගුණ-පාදක ආපදාවලින් සිදුවන ආර්ථික අලාභ දීර්ඝ කාලීනව ඉහළ යාමයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ අවම හා උපරිම උෂ්ණත්ව යන දෙකම සෙමෙන් එහෙත් අඛණ්ඩව ඉහළ යමින් ඇති බව මෑතකාලීන විශ්ලේෂණවලින් පෙනීගොස් ඇත. වර්ෂ 1960 සිට ස්ථානික උෂ්ණත්වයේ වාර්ෂික වර්ධනය $0.01-0.03^{\circ}\text{C}$ ක් පමණ වන අතර¹, දිවා/රාත්‍රී උෂ්ණත්ව වෙනස ද අඩු වී ඇත. එම නිසා ඉහළ උන්නතාංශ වල සිසිල් දේශගුණ තත්ත්ව වල වාසය කරන කෘෂිකාර්මික ප්‍රජාවගේ අවදානම ඉහළ ගොස් ඇති අතර, උණුසුම් දිවා කාල හා රාත්‍රී කාල සංඛ්‍යාව ද ඉහළ ගොස් තිබේ. මීට අමතරව, ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආන්තික කාලගුණ සිදුවීම්වල (උදා- ජලගැලීම් සඳහා හේතුවන අධික වර්ෂාව, ටෝනාඩෝ වැනි සුළං තත්ත්ව, දැඩි අකුණු සහිත තත්ත්ව ආදී) තීව්‍රතාවය හා සංඛ්‍යාතය ඉහළ යමින් ඇති අතර එය ආර්ථිකයේ සියලු අංශවලට බලපෑම් ඇති කරයි.

දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපෙළේ ඇති රටක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව දේශගුණ-පාදක ආපදාවලට නිරන්තරයෙන් සහ නැවත නැවත ලක්වන්නේ ආර්ථික සංවර්ධනයට විවිධාකාර බලපෑම් ඇතිකරමිනි. ලෝකයේ වැඩිම දේශගුණ විපර්යාස අවදානමක් ඇති රටවල් අතරින් එකක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව හඳුනාගෙන ඇති අතර දේශගුණ විපර්යාස නිසා මෙරටට වාර්ෂිකව ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 3,626ක් අහිමිවේ². දේශගුණ-පාදක ආපදා නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික වර්ධනය තර්ජනයට

¹ Jayawardena, S., Dharshika, T., and Herath, R. (2017). Observed climate trends, future climate change projections and possible impacts for Sri Lanka. 'Neela Haritha' the Climate Change Magazine of Sri Lanka, 2, 144-151.
² WB and ADB (2021): Climate Risk Country Profile: Sri Lanka. The World Bank Group and the Asian Development Bank

ලක්වී ඇති අතර, අවදානමට ලක්ව ඇති ප්‍රජා කණ්ඩායම් දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇති වන හායනය වන තත්ත්ව (deteriorating conditions) නිසා පීඩා විඳී.

2021 යාවත්කාලීන කරන ලද ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව (Nationally Determined Contributions (NDCs)) මගින් දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑමට වඩාත් ලක්වී ඇති අංශ වන කෘෂිකර්ම, ධීවර, පශුසම්පත්, ජල, ජෛව විවිධත්ව, වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර, සෞඛ්‍ය, නාගරික සැලසුම්කරණ සහ මානව ජනාවාස සහ සංචාරක සහ විනෝදාස්වාද යන අංශ සඳහා අනුහුරුවීමේ ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව (Adaptation NDCs) හඳුනාගෙන තිබේ. මෙම අංශ සඳහා දේශගුණ විපර්යාස වලට ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව වර්ධනය කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග අවශ්‍ය වේ. මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාව දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම් සඳහා අනුහුරුවීමේ ජාතික සැලැස්ම (National Adaptation Plan for Climate Change Impacts in Sri Lanka 2016 – 2025 (NAP)) සකස් කර ඇති අතර දේශගුණ විපර්යාස සඳහා ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව ළඟාකර ගැනීමේ දී සියලු මට්ටම්වල පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගිත්වය තහවුරු කරගැනීම සඳහා පළාත් අනුහුරුවීමේ සැලසුම් (Provincial Adaptation Plans (PAPs) සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කර ඇත.

ඒක පුද්ගල කාබන් විමෝචනය ටොන් 1.02ක් පමණ වන ශ්‍රී ලංකාව අඩු කාබන් ප්‍රමාණයක් විමෝචනය කරන රටකි. අඩු කාබන් පියසටහනක් ඇති රටක් ලෙස රටේ සංවර්ධන ගමන්මග අඩු කාබන් ගමන්මගක් වශයෙන් අඛණ්ඩව පවත්වා ගනිමින්, 2021 සිය 2030 දක්වා කාලය ඇතුළත දී ස්වකීය හරිතාගාර වායු (Green House Gas (GHG)) විමෝචන ප්‍රමාණය, කටයුතු සුපුරුදු පරිදි සිදුවන තත්ත්වයේ (Business As Usual (BAU)) මට්ටමට සාපේක්ෂව 14.5%කින් පමණ අඩු කිරීමට යාවත්කාලීන කරන ලද ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව මගින් ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රතිඥා දී ඇත. ඒ සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන්ම විදුලිබල (බලශක්තිය), ප්‍රවාහන, කර්මාන්ත, අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය, වනාන්තර හා කෘෂිකර්ම යන අංශවලින් සිදුවන හරිතාගාර වායු විමෝචනය අඩු කිරීමට අපේක්ෂිතය.

ශ්‍රී ලංකාව ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය (National Environment Policy (NEP)) හා 2022-2030 ජාතික පරිසර ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (National Environment Action Plan 2022 - 2030 (NEAP)) 2022 වර්ෂයේ දී සම්මත කර ගන්නා ලදී. ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තියේ පැහැදිලිව සඳහන් වන ආකාරයට මිනිසුන්ගේ බලපෑමෙන් පරිසරයට සිදුවන, දේශගුණ විපර්යාස වැනි අයහපත් බලපෑම් මගින් තිරසර සංවර්ධන ක්‍රියාවලියේ ගමන් මග වෙනස් කළ හැකිය. මෙමගින් ජීවයේ පැවැත්ම සඳහා සහයෝගය ලබාදෙන ක්‍රියාවලීන් බිඳවැටෙන අතර, ස්වාභාවික ප්‍රාග්ධනය හායනය හා

පීඩාවට ලක්වීම සිදුවිය හැකි අතර සමස්ත නිෂ්පාදනවලට අහිමිවීමක් ඇතිවිය හැකිය. එසේම ජීවිත හා දේපොළ ස්වාභාවික ආපදාවලට නිරාවරණය වීම ඉහළ යා හැකි අතර එයට වැඩි වශයෙන් ලක්වන්නේ දේශගුණ අර්බුදයේ වැඩි පීඩාවකට නිතර ලක් වන කාන්තාවන් හා ළමුන්ය. හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම හා දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීම සඳහා අවශ්‍ය සමාජ පරිවර්තනය ඇති කිරීමේ පරිවර්තන කාරකයින් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට, විශේෂයෙන් ළමුන් හා කාන්තාවන්ට, ක්‍රියා කළ හැකිය.

1973 හා 1983 අතර කාලයට සාපේක්ෂව පසුගිය දශකය තුළ බරපතල ආන්තික කාලගුණ තත්ත්ව හා සෙමෙන් වර්ධනය වන දේශගුණ විපර්යාස සිද්ධි ඇතුළුව දේශගුණ-පාදක ආපදා 22 ගුණයකින් පමණ ඉහළ ගොස් ඇත. දේශගුණ විපර්යාස මගින් ඇතිවන, අනුහුරුවීමේ සීමාවෙන් එපිටට යන බලපෑම් පිළිබඳව අලාභ සහ හානි (loss and damage) මගින් විස්තර කරයි. 2016 මැයි මාසයේ හා 2017 මැයි මාසයේ දී ඇති වූ ගංවතුර හා නායයැම් නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ ඇති වූ අලාභ හා හානි පිළිවෙලින් ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 473ක් හා 368ක් විය.³ 2017 වර්ෂයේ දී ශ්‍රී ලංකා රජයේ ආපතික වගකීම (contingent liability) ඩොලර් මිලියන 149ක් විය (මෙය ආසන්න වශයෙන් රජයේ මුළු වියදමෙන් 1%ක් පමණ වේ).⁴ ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු අංශවල, සියලු මට්ටම්වල දේශගුණ-පාදක ආපදා නිසා සිදුවන අලාභ සහ හානි සම්බන්ධව කටයුතු කිරීමට ඇති අවශ්‍යතාව මෙම තොරතුරු වලින් ඉස්මතු කර පෙන්වයි.

හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීම සඳහා රටක් වශයෙන් ඇති කැපවීම පිළිබිඹු කරමින් ශ්‍රී ලංකාව සිය ජාතිකව නිර්ණය කරන ලද දායකත්ව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මාර්ග සිතියම: 2021 – 2030 (Nationally Determined Contributions Implementation Plan: 2021 - 2030 දියත් කරන ලදී. එසේම දේශගුණ අනුහුරුවීම හා අඩු කාබන් ආර්ථිකයක් වෙත පරිවර්තනය වීම වේගවත් කරන අතරම ආර්ථික වර්ධනය හා රැකියා නියුක්තිය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය විදේශීය ආයෝජන ආකර්ෂණය කර ගැනීමේ මාර්ග සිතියමක් ලෙස දේශගුණ සෞභාග්‍ය සැලැස්ම (Sri Lanka Climate Prosperity Plan (CPP)) 2022 වර්ෂයේ දී දියත් කරන ලදී. දේශගුණ විපර්යාසවල අනතුරුදායක තත්ත්වයට මුහුණ දීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව මේ වන විට කාබන් ශුද්ධ ශුන්‍ය 2050 මාර්ග සිතියම හා උපායමාර්ගික සැලැස්ම (Carbon Net Zero 2050 Road Map and Strategic Plan) සකස් කරමින් සිටියි. එසේම, ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික දේශගුණ විපර්යාස පනත (National Climate Change Act) ද මේ වන විට කෙටුම්පත් කරමින්

³ MNPEA (2017): Post Disaster Recovery Plan Sri Lanka floods and Landslides, Ministry of National Policies and Economic Affairs, and Ministry of Disaster Management, 2017
⁴ WB (2018): Contingent Liabilities from Natural Disasters Sri Lanka, World Bank

ඇති අතර, එමගින් දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය නියාමන සහාය ලබාදීමට අපේක්ෂා කෙරේ.

එසේම දේශගුණ විපර්යාස ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා අවස්ථා විශාල ප්‍රමාණයක් ඇති අතර, ඊට සම්පත් කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම හා වියදම් ඉතිරිකිරීම, අඩු විමෝචනයක් ඇති බලශක්ති ප්‍රභව භාවිතයට ගැනීම, නව නිෂ්පාදන හා සේවා සංවර්ධනය, නව වෙළෙඳපොළ සඳහා ප්‍රවේශ වීම සහ සැපයුම් දාමවල ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම වැනි අවස්ථා ඇතුළත්ය. මීට අමතරව ශ්‍රී ලංකාවේ හරිත වර්ගීකරණය (Green Taxonomy of Sri Lanka) සහ හරිත බැඳුම්කර රාමුව (Green Bond Framework) මගින්, පාරිසරිකව තිරසර හා දේශගුණ-හිතකාරී ක්‍රියාකාරකම් අර්ථකථනය හා වර්ගීකරණය සඳහා ප්‍රමිතිගත නිර්ණායක හා මාර්ගෝපදේශ කට්ටලයක් ලබා දේ. මේ මගින් හරිත මූල්‍යකරණයේ විනිවිදභාවය හා පිළිගැනීම තහවුරු කරන අතර, රට තුළ හරිත ආයෝජන හා ව්‍යාපෘති හඳුනාගැනීම හා ප්‍රවර්ධනය සඳහා පහසුකම් සපයයි.

(ii) අවශ්‍යතාවය

දේශගුණ අවදානමට, ජාතික ප්‍රමුඛතාවලට, නව හා නැගී එන ගෝලීය වර්ධනයන් ආමන්ත්‍රණය කිරීමට හා දේශගුණය හා අදාළ වැඩසටහන්, යාන්ත්‍රණ හා අරමුදල්වලින් ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීම සඳහා 2012 වර්ෂයේ දී සකස් කරන ලද ජාතික දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිපත්තියේ සැලකිය යුතු යාවත්කාලීන කිරීමක් අවශ්‍ය වේ. මෙසේ යාවත්කාලීන කරන ලද ප්‍රතිපත්තිය හුදකලා මාර්ගෝපදේශක ලේඛනයක් නොවන අතර එය ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ රජය විසින් අනුමත කරනු ලබන වෙනත් ජාතික ප්‍රතිපත්ති සමඟ සන්සන්දනාත්මකව වන අතර ශක්තිමත් අන්තර්-ආයතනික සම්බන්ධීකරණයක් සහ සියලු පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සක්‍රීය සහභාගීත්වය හරහාය.

(iii) අරමුණ හා සන්දර්භය

යාවත්කාලීන කළ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය මගින් හරිතාගාර වායු විමෝචනය අවම කිරීම, අනුහුරුවීම, අලාභ සහ හානි සහ දේශගුණ මූල්‍ය සම්පාදනය සම්බන්ධව හඳුනාගෙන ඇති හිදැස් ආමන්ත්‍රණය කිරීම කරනු ලැබේ. ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව (NDCs) සහ දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම් සඳහා අනුහුරුවීමේ ජාතික සැලැස්ම සැලැස්ම (NAP) සැලසුම් කිරීමේ දී, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී සහ අධීක්ෂණය කිරීමේ දී මෙම හිදැස් මගින් බාධා ඇති කරයි. එසේම වර්ෂ 2022 දී අනුමත කළ ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය (NEP), පැරිස් ගිවිසුම (Paris Agreement (PA)) හා එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය (United Nations

Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)) සමඟ අනුකූල වීමට ද මෙම භීදැස් වලින් බාධා ඇති වේ. මෙම යාවත්කාලීන කරන ලද ප්‍රතිපත්තිය සඳහා මගපෙන්වීම ලැබෙන්නේ ක්‍රියාවලි, පිළිවෙත් හා ව්‍යුහවල ඇතිවී ඇති වෙනස්කම්, පාරිසරික, සමාජ හා ආර්ථික පද්ධතිවල ඇති වී ඇති සකස් වීම් මගිනි. එය දේශගුණ ආපදා හා සමාජ-ආර්ථික සාධක අතර ඇති සංකීර්ණ අන්තර්ක්‍රියා පිළිබඳව ද අවධානය යොමු කරන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාව හා විවිධ අංශවල දේශගුණ ආපදා සඳහා ඇති අවදානම අඩු කිරීම නොහොත් ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ඉහළ නැංවීම සඳහා දායක වෙයි. යාවත්කාලීන කරන ලද මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණ ක්‍රියාකාරකම්, පුළුල් පාරිසරික සන්දර්භයට ඒකාබද්ධ කරමින්, සාකලා ආකාරයෙන්, රටේ සම්මත කර ඇති වෙනත් ප්‍රතිපත්ති මෙවලම් හා සමයෝගිතාවයක් දක්වමින් හා ඵලදායීව සම්පත් සවලීකරණය කිරීම තහවුරු කරමින් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වේදිකාවක් සකස් කරයි.

(iv) තාර්කිකය

රටේ සියලු ආර්ථික අංශ, පරිසර පද්ධති හා ජනතාව තර්ජනයට ලක් කරන දේශගුණ විපර්යාස ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ ඇති වැදගත්කම ශ්‍රී ලංකා රජය මනාව හඳුනාගෙන ඇත. මේ අනුව, මෙම දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන ප්‍රමුඛතා දේශගුණය හා සම්බන්ධ අවදානම්වලින් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා මූලිකවන ප්‍රතිපත්ති මෙවලමක් ලෙස උපකාරී වනු ඇත. මෙය, පැරිස් ගිවිසුම (PA) හා එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය (UNFCCC) සම්බන්ධව ශ්‍රී ලංකාවේ ඇති කැපවීම් සඳහා ආධාරයක් ලෙස ක්‍රියාකරනු ඇත. මේ සන්දර්භය තුළ, දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය මගින් හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම (mitigation), දේශගුණ විපර්යාසවලට අනුහුරුවීම (adaptation), දේශගුණ-පාදක අලාභ සහ හානි (loss and damage) ආමන්ත්‍රණය කිරීම, දේශගුණ මූල්‍ය පහසුකම් (climate finance) සඳහා ප්‍රවේශය හා ආයෝජන වැඩි කිරීම, දේශගුණ ක්‍රියාකාරකම්වල ප්‍රතිලාභ බෙදා ගැනීම වැනි පරාසයන් ආවරණය කරයි. මේ අනුව ජාතික ප්‍රතිපත්තිය මගින්, ජාතික ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති වලට අනුගත වෙමින් සහ තිරසර සංවර්ධනය තහවුරු කරමින් දේශගුණ විපර්යාස සඳහා ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැංවීම සඳහාත් 2050 දී කාබන් උදාසීනතාවය (carbon neutrality) අත්පත් කරගැනීම ඉලක්ක කරගත් අඩු විමෝචන සංවර්ධන ගමන් මාර්ගයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහාත් මගපෙන්වීමක් ලබාදෙයි. ජාතික හා පළාත් අනුහුරුවීමේ ක්‍රියාවලිය සකස්කිරීමට හා ඒ සඳහා වන විධිනියෝගය (mandate) සඳහා සහාය දීම මගින් එය තහවුරු කරනු ලැබේ.

2. ප්‍රතිපත්තියේ දැක්ම, මෙහෙවර හා මෙහෙයුම් මූලධර්ම

ජාතික දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිපත්තිය සඳහා දිශානතිය සපයන ප්‍රතිපත්තියේ දැක්ම, මෙහෙවර හා මෙහෙයුම් මූලධර්ම පහත දැක්වේ.

දැක්ම

දේශගුණ විපර්යාස සඳහා ඔරොත්තු දෙන, අඩු කාබන් සෞභාග්‍යවත් ශ්‍රී ලංකාවක්

මෙහෙවර

හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීමේ ගෝලීය ප්‍රයත්නයට දායක වන අතර, රටේ තිරසර සංවර්ධනය තහවුරු කිරීම සඳහා සහ දේශගුණ විපර්යාසවල අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා සහ අඩු කාබන් අනාගතයක් (low carbon future) සඳහා සුහුරු අනුහුරුවීමේ ක්‍රියාමාර්ග සහිතව දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම.

මෙහෙයුම් මූලධර්ම

- (1) අවදානම් තත්ත්ව අඩු කිරීම, ඔරොත්තු දීම ගොඩනැගීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම සඳහා හේතුවන ලෙස ඒකාබද්ධ කරන ලද දේශගුණ උපායමාර්ග හා ක්‍රියාමාර්ග හරහා තිරසරභාවය පවත්වා ගනු ලැබේ.
- (2) දේශගුණ ක්‍රියාකාරකම්වල සියලු මට්ටම්වල දී තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා තරුණ කණ්ඩායම්, ළමුන් හා කාන්තාවන් ඇතුළු ආන්තිකකරණය වූ කණ්ඩායම් සඳහා වැඩි අවස්ථාවක් ලබා දෙන අතර දේශගුණ-පාදක ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ දී සෑම පුරවැසියෙකුටම ඇති බෙදුනු වගකීම තහවුරු කරනු ලැබේ.
- (3) හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම සහ දේශගුණ විපර්යාස සඳහා අනුහුරුවීම තහවුරු කරනු ලැබේ.
- (4) තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ දී විද්‍යාව මත පදනම් වූ සාධක නොමැති අවස්ථාවල දී පූර්වාරක්ෂණ මූලධර්ම අනුගමනය කරනු ලැබේ.

- (5) නීල-හරිත ආර්ථික මූලපිරීම් සඳහා දේශගුණ මූල්‍යකරණ ජාලයක් තහවුරු කරනු ලබන අතර කිරීම හා දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවල ඉහළ යන වියදම් සපුරා ගැනීම සඳහා සඳහා නව්‍ය හා මූල්‍යමය මෙවලම් හා හවුල්කාරීත්ව මිශ්‍රණයක සහාය ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.
- (6) වක්‍රීය ආර්ථික මූලධර්ම පවතින අතර දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධව එම මූලධර්ම අනුගත කරගනු ලැබේ.
- (7) පරිසර පද්ධති ස්ථාවරභාවය තහවුරු කරමින් දරිද්‍රතාවය තුරන්කරලීම හා තිරසර මානව සංවර්ධනය සඳහා පියවර ගනු ලැබේ.
- (8) තිරසර නොවන පරිභෝජන හා නිෂ්පාදනය (unsustainable consumption and production) හරිතාගාර වායු විමෝචන සඳහා හේතුවන අතර දේශගුණ විපර්යාස ඇතිකිරීම හෝ වැඩිකිරීම සිදුකරයි.
- (9) දේශගුණ විපර්යාස සහ විවිධ අංශ සමඟ එහි ඇති අන්තර් සම්බන්ධතා හඳුනාගනු ලබන අතර, දේශගුණ විපර්යාස සම්බන්ධ ප්‍රයත්නවල සම්බන්ධීකරණය හා සංගතභාවය (consistency) ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.
- (10) දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑමට ඔරොත්තු දෙන ඵලදායී සහ දීර්ඝකාලීන සමාජයන් බිහිකිරීමට පෙරමුණ ගැනීම උදෙසා, සමාජ හා ස්ත්‍රී-පුරුෂ සමාජභාවයේ සමානතාව හා සාධාරණය සුරකිමින් පරිවර්තනාත්මක, විනිවිද පෙනෙන සුළු, අන්තර්ග්‍රහණීය, හා සහභාගීත්ව පාලන ක්‍රමවේදයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම ළඟාකර ගනු ලැබේ.
- (11) නව්‍ය සහ මූල්‍යමය මෙවලම්වල සංකලන (blend of financial instruments) සහ හවුල්කාරීත්ව දේශගුණ ක්‍රියාකාරකම්වල ඉහළ යන වියදම් ආවරණය කිරීමට උපකාරීවේ.

3. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන

(අ) පාලනය හා නියාමනය

- (1) සංවර්ධන න්‍යායපත්‍රයට දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ඒකාබද්ධ කරනු ලැබේ.
- (2) දේශගුණ විපර්යාස වලට මුහුණ දීම සඳහා සහ පරිසර තිරසරභාවය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය නෛතික හා නියාමන රාමු ස්ථාපිත කරනු ලැබේ.
- (3) ඔරොත්තු දීමේ සහ අනුහුරුවීමේ ධාරිතාව දියුණු කිරීමෙන් ජාතියේ දේශගුණ සංවේදීතාවය ඉහළ නංවනු ලැබේ.

(ආ) දේශගුණ අවදානම

- (4) දේශගුණ-පාදක අවදානම් අඩු කිරීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.
- (5) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා ජාතික මට්ටමේ සහායදැක්වීම, සහයෝගීතා, සම්බන්ධීකරණය හා හවුල්කාරිත්වයන් තහවුරු කරනු ලැබේ.

(ඇ) හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම

- (6) හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීමට කටයුතු කරන අතර ශුද්ධ ශුන්‍ය ආර්ථිකයක් (Net Zero Economy) තහවුරු කරනු ලැබේ.
- (7) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා වෙළෙඳපොළ හා වෙළෙඳපොළ පාදක නොවන මෙවලම් භාවිතා කරනු ලැබේ.

(ඈ) දේශගුණ අනුහුරුවීම

- (8) ස්වාභාවික සම්පත්, ජෛව විවිධත්වය සහ පරිසර පද්ධති සේවාවල තිරසර කළමනාකරණය තහවුරු කිරීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.
- (9) ආහාර සුරක්ෂිතතාවය ඇති කිරීමට සහ දරිද්‍රතාවය දුරලීම සඳහා පියවර ගනු ලැබේ.
- (10) මානව හා පාරිසරික සෞඛ්‍යය වැඩි දියුණු කරනු ලැබේ.

(ඉ) දේශගුණ ආයෝජනය හා මූල්‍ය සම්පාදනය

- (11) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග (climate actions) පිළිබඳ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ආයෝජන සුරක්ෂිත කරනු ලැබේ.
- (12) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය සම්පාදනය සහ සම්පත් සවලකරණය සහතික කරනු ලැබේ.
- (13) අන්තර්ජාතික දේශගුණ මූල්‍ය (international climate finance) සඳහා ප්‍රවේශවීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණ ස්ථාපනය කරනු ලැබේ.

(ඊ) තාක්ෂණ සංවර්ධනය හා තාක්ෂණ පැවැරුම සහ දේශගුණ තොරතුරු කළමනාකරණය

- (14) ඵලදායී දේශගුණ තාක්ෂණය (climate technology) සංවර්ධනය, තාක්ෂණ පැවැරුම (technology transfer), හා ක්‍රියාත්මක කිරීම තහවුරු කරනු ලැබේ.
- (15) දේශගුණ දත්ත හා තොරතුරු (climate data & information) ඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය හා භාවිතය තහවුරු කරනු ලැබේ.

(උ) සියලු අංශවලට බලපාන පොදු කරුණු

- (16) දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම මගින් තිරසර සංවර්ධනය අත්පත් කරගැනීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.
- (17) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අවශ්‍ය අන්තර්ජාතික සහාය හා සහයෝගීතාවය තහවුරුකර ගැනීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.
- (18) කාබන් නිෂ්ක්‍රීය ආර්ථිකයක් (carbon-neutral economy) වෙත පිවිසීම සඳහා ප්‍රවේශයක් ලෙස සාධාරණ සංක්‍රාන්ති (just transition) ප්‍රවේශය අනුගමනය කරනු ලැබේ.
- (19) දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන අලාභ සහ හානිවල බලපෑම් ආමන්ත්‍රණය කරනු ලැබේ.

4. ප්‍රතිපත්ති ඉලක්ක හා අරමුණු

ඉලක්ක

- (1) ප්‍රතිපත්ති, නීති සම්පාදන හා පාලන ක්‍රමවේද හරහා දේශගුණ වෙනස්කම් වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කිරීම.
- (2) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ජාතික ප්‍රමුඛතා සමඟ ගැළපීම සහ සියලු මට්ටම්වල දී තීරණ ගැනීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහාය වීම.
- (3) ශ්‍රී ලංකාවේ තිරසර සංවර්ධනය අත්පත් කරගැනීම සඳහා අවශ්‍ය දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ඔරොත්තු දෙන පරම්පරාවන් බලගැන්වීම.
- (4) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ඔරොත්තු දෙන ජීවනෝපායන් ඇති කිරීම, ආහාර සුරක්ෂිතතාවය තහවුරු කිරීම හා දරිද්‍රතාවය දුරුකිරීම.
- (5) පරිසර පද්ධති හා පරිසර පද්ධති සේවා සංරක්ෂණය හා තිරසර භාවිතය සඳහා අදාළ දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් පරිසර පද්ධතිවල ස්ථායීතාව තහවුරු කිරීම.
- (6) හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම හා කාබන් තිරකිරීම (carbon sequestration) මගින් වසර 2050 වන විට කාබන් උදාසීනකරණය (carbon neutrality) අත්පත් කරගැනීම.
- (7) දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම් අඩුකිරීම සඳහා අවශ්‍ය කරන දේශගුණ-පාදක ආපදා අවදානම අඩුකිරීම හා අඩු කාබන් හැසිරීම් (low carbon behaviors) පිළිබඳ අවබෝධය සහිතව සියලු පුරවැසියන්ගේ දේශගුණ සාක්ෂරතාව (climate – literacy) දියුණුකිරීම.
- (8) සාධාරණ පුරක කාලයක් (reasonable lead time) හා සියුම් අවකාශීය විභේදනයක් (special resolution) සහිත කාලගුණ හා දේශගුණ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම.
- (9) අන්තර්ජාතික දේශගුණ මූල්‍ය සඳහා ප්‍රවේශවීම සඳහා වූ යාන්ත්‍රණ සකස්කිරීම හරහා තිරසර මූල්‍යකරණය තහවුරු කිරීම.

අරමුණු

- (1) ඔරොත්තු දීම ගොඩනැගීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම සැම මට්ටමකම, සියලු ආංශික ප්‍රතිපත්ති හා වැඩසටහන් වලට ප්‍රධානධාරාගත කිරීම හා ඒකාබද්ධ කිරීම.
- (2) ප්‍රතිපත්තිය හා දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නෛතික රාමුවක් සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- (3) දේශගුණ අවදානම් සඳහා ඔරොත්තු දෙන ජාතික සංවර්ධනයක් සඳහා අනුහුරුවීම හා දේශගුණ-පාදක ආපදා අවදානම අඩුකිරීම පිළිබඳ නීති හා ප්‍රතිපත්ති ඒකාබද්ධ කිරීම.
- (4) දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ බහු-පැතිකඩ ගැටලු (multifaceted issues) පිළිබඳව දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම හා දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී පරිවර්තන කාරකයින් (agents of change) ලෙස තමන් සතු වගකීම පිළිබඳව ප්‍රජාව, විශේෂයෙන් කාන්තාවන්, තරුණයින් හා ළමුන් බලගැන්වීම.
- (5) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සියලු මට්ටම්වල ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මානව හා ආයතනික ධාරිතාව සංවර්ධනය කිරීම.
- (6) රටේ යහපත උදෙසා දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධ ජාතික කැපවීම් (national commitments) සාක්ෂාත් කරගැනීම.
- (7) රට විසින් අත්සන් කර ඇති බහුපාර්ශවික පරිසර ගිවිසුම් (Multilateral Environment Agreements (MEAs)) හා අනුකූල වන අයුරින් දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහාය දැක්වීම සඳහා දේශගුණ මූල්‍ය සවලනය කිරීම.
- (8) හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීම සඳහා යොදාගත හැකි කාබන් වෙළෙඳාම (carbon trading) හා වෙනත් වෙළෙඳපොළ හා වෙළෙඳපොළ නොවන යාන්ත්‍රණ සඳහා සහාය වීම.
- (9) සමාජයීය හා ආංශික ආරක්ෂණය හා ඔරොත්තු දීම සඳහා සමකාලීකෘත පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් පද්ධති දියුණු කිරීම.
- (10) දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා සක්‍රියව ආයෝජනය කිරීමට හා සහභාගිවීම

සඳහා පෞද්ගලික අංශය හා ව්‍යාපාරික ප්‍රජාව යොමුකිරීම.

(11) තිරසර සමාජ-ආර්ථික සංවර්ධනයක් තහවුරු කිරීම උදෙසා නිල-හරිත ආර්ථිකයේ (blue-green economy) මූල්‍යමය හා ආර්ථික අවස්ථා වැඩි වශයෙන් භාවිත කිරීම.

5. උපයෝජ්‍යතාවය සහ විෂයපථය

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය සාර්ව (overarching) හා විවිධ අංශවලට බලපාන පොදු (cross cutting) ප්‍රතිපත්තියක් වන අතර, එමගින් සියලු අංශ සියලු මට්ටම්වල දී මුහුණදෙන දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධ ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කරයි. මෙම ප්‍රතිපත්තිය “කිසිවෙකු අත් නොහරින්න” (Leave no one behind) යන සංකල්පය තහවුරු කරයි. රේඛීය අමාත්‍යාංශ හා දෙපාර්තමේන්තු/ නියෝජිතායතන මගින් මෙම ප්‍රතිපත්තිය හා එමගින් ලබාදෙන උපාය මාර්ගික මගපෙන්වීම ක්‍රියාවන් බවට පරිවර්ථනය කර ගනු ඇතැයි අපේක්ෂිතය. මේ වන විට සකස්කරමින් පවතින ජාතික දේශගුණ විපර්යාස පනත මගින් මෙම ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නියාමන ශක්තිය සපයනු ඇත. දේශගුණ විපර්යාස හා එහි බලපෑම් ශ්‍රී ලාංකීය ජනතාවට හා පරිසරයේ යහපැවැත්මට බලපාන ආකාරය පමණක් නොව, ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සඳහා මෙන්ම වසර 2050 වන විට කාබන් උදාසීනකරණය අත්පත් කරගැනීම සඳහා දායකත්වය ලබාදීම කෙරෙහි ද ජාතික දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිපත්ති අවධානය යොමු කරයි.

6. ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම

රේඛීය අමාත්‍යාංශ හා දෙපාර්තමේන්තු/ නියෝජිතායතනවල සහයෝගය ඇතිව සහ ජනාධිපති ලේකම් කාර්යාලයේ දේශගුණ විපර්යාස කාර්යාලය හා සමීප සම්බන්ධීකරණයකින් යුක්තව මෙම ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මාර්ගෝපදේශකත්වය සපයන්නේ ශ්‍රී ලංකා රජයේ පරිසර විෂය භාර අමාත්‍යාංශයයි. අදාළ අමාත්‍යාංශ/ දෙපාර්තමේන්තු හා ආයතන සමඟ සමීප සම්බන්ධීකරණයකින් යුක්තව මුදල් අමාත්‍යාංශය මගින් දේශගුණ මූල්‍යකරණය පිළිබඳ කරුණු සඳහා නායකත්වය ලබා දෙයි. සම්මුති හා අන්තර්ජාතික සාකච්ඡාවල දී විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය මූලිකත්වය දරයි.

ජාතික මට්ටමේ දී හා පළාත් මට්ටමේ දී ජාතිකව නිර්ණය කරන ලද දායකත්ව (NDCs) සහ ජාතික අනුහුරුවීමේ සැලැස්ම (NAP) සම්බන්ධීකරණය කිරීම සඳහා පවත්නා සම්බන්ධීකරණ ව්‍යුහය, සියලු අංශවල හා සියලු මට්ටම්වල දී දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය නියමිත කාලයට හා ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා යොදාගැනේ. රේඛීය අමාත්‍යාංශවල සහයෝගිතාවයෙන් දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධීකරණය සහ පහසුකම් සැපයීම සිදුකරන පරිසර අමාත්‍යාංශයේ දේශගුණ විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය (Climate Change Secretariat (CCS)) අවශ්‍ය තාක්ෂණික මාර්ගෝපදේශත්වය ලබාගන්නේ දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීම පිළිබඳ හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම පිළිබඳ ජාතික කමිටුවලිනි (National Expert Committees on Climate Change Adaptation (NECCA) & National Expert Committees on Climate Change Mitigation (NECCM)). අනුහුරුවීමේ හා අවම කිරීමේ සැලසුම්වලට අදාළ ක්‍රියාමාර්ග සකස් කිරීමේ දී සහ ඇතුළත් කිරීමේ දී හා ආංශික ප්‍රතිපත්තිවලට දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය ඒකාබද්ධ කිරීමේ දී මෙම මාර්ගෝපදේශකත්වය අවශ්‍ය වේ.

7. අධීක්ෂණය හා තක්සේරුව

දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම තහවුරු කරනු ලබන්නේ අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණයක් මගිනි. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන යටතේ ඇති උපායමාර්ග පුළුල් දර්ශක කට්ටල් (sets of indicators) හා සම්බන්ධිත අතර, ඒවා පවත්නා හා සංශෝධිත ක්‍රියාකාරී සැලසුම් හා අනුගත වේ. මෙම ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම තහවුරු කිරීම පිළිබඳ සමස්ත වගකීම ඇත්තේ පරිසර අමාත්‍යාංශයටය. කෙසේ වෙතත් දේශගුණ මූල්‍ය පිළිබඳ කරුණු අධීක්ෂණය කිරීම සිදුකරනු ලබන්නේ මුදල් අමාත්‍යාංශය විසිනි. දේශගුණ විපර්යාස යනු හුදකලා විෂයයක් නොවන බැවින් සහ වෙනත් විෂයයන්/ අංශ සමග අන්තර් හා අන්තඃ සම්බන්ධතා ඇති බැවින් පරිසර අමාත්‍යාංශය ප්‍රධාන වශයෙන් සම්බන්ධීකාරක/ පහසුකම් සපයන්නාගේ භූමිකාව ඉටු කරයි. එසේම ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශවල ලයිස්තුගත කර ඇති උපායමාර්ග, ආංශික සංවර්ධන සැලසුම්වල ක්‍රියාකාරී සැලසුම්වලට ඒකාබද්ධ කර ඇති බව පරිසර අමාත්‍යාංශය සහතික කරයි. මේවා ජාතික පරිසර ක්‍රියාකාරී සැලසුම (NEAP), ජාතිකව නිර්ණය කරන ලද දායකත්ව (NDC), ජාතික අනුහුරුවීමේ සැලසුම (NAP) හා දැනට සකස් කරමින් පවතින පළාත් අනුහුරුවීමේ සැලසුම්වලට (PAPs) ඒකාබද්ධ කරනු ලබන අතර, ඒවායේ ඒවාටම සකස් කළ/ අදාළ මූලික කාර්යසාධන දර්ශක (Key Performance Indicators (KPIs) හා අධීක්ෂණ හා තක්සේරු යාන්ත්‍රණ (Monitoring and Evaluation mechanisms) ඇතුළත් වේ.

මේ අනුව, ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සමස්ත ප්‍රගතිය, පරිසර අමාත්‍යාංශය විසින් ස්ථාපිත කරනු ලබන දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ අන්තර් ආයතන සම්න්ධීකරණ කමිටුවක් (Inter-Agency Coordinating Committee on Climate Change) වෙත වාර්තා කෙරෙනු ඇත. මීට අමතරව 2050 කාලයේ ශුද්ධ ශුන්‍ය මාර්ග සිතියම හා උපායමාර්ගික සැලැස්ම යටතේ ඇති දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග අධීක්ෂණය කිරීම, මැනීම, වාර්තාකරණය හා සත්‍යාපනය (Measurement, Reporting and Verification (MRV))/ අධීක්ෂණය හා තක්සේරුකිරීම (Monitoring & Evaluation (M&E)) ඒ සඳහා විශේෂයෙන් ස්ථාපිත කමිටුවක් මගින් සිදු කරනු ලැබේ.

8. උපායමාර්ග

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන 19ක් යටතේ හඳුනාගෙන ඇති උපායමාර්ග 135 ක් ඒවා ත්‍රිශාන්මක කිරීම සඳහා වගකිව යුතු ආයතන සමඟ පහත සඳහන් වේ.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනය	උපායමාර්ග	වගකිවයුතු ආයතන
<p>1. සංවර්ධන න්‍යායපත්‍රයට දේශගුණ ත්‍රියාමාර්ග ඒකාබද්ධ කරනු ලැබේ.</p>	<p>1.1 සියලු මට්ටමට මරොන්තූරීමේ හැකියාව ගොඩනැගීම සඳහා දේශගුණ බලපෑම් පිළිබඳ (ආර්ථික හා ආර්ථික නොවන) තක්සේරු කිරීම වාරිකව සිදුකිරීම.</p>	MoE, Academia
	<p>1.2 දේශගුණ විපර්යාස සඳහා මරොන්තූ දෙන ජාතික සංවර්ධනයක් සඳහා දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීමේ හා දේශගුණ-සාදක ආපදා අවදානම අවම කිරීමේ නීති හා ප්‍රතිපත්ති ඒකාබද්ධ කිරීම.</p>	DMC, MoDM, MoE, NBRO
	<p>1.3 ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව මගින් හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම සඳහා හඳුනාගෙන ඇති සියලු අංශ සඳහා හරිතාගාර වායු විමෝචන ඉන්වෙන්ටරි සකස් කිරීම සහ ඒවා වාරිකව යාවත්කාලීන කිරීම.</p>	MoE
	<p>1.4 සංවර්ධන ව්‍යාපෘති පිළිබඳ නිර්ණ ගැනීමේ දී, හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීමේ ක්‍රමෝපායන් ද ඇතුළත්ව දේශගුණ විපර්යාසවලින් සිදුවන බලපෑම් මත පදනම්ව නිර්ණ ගැනීමේ හැකියාව ඇති ලෙස සියලු අංශවල හා සියලු මට්ටමට අදාළ නිලධාරීන් බලගැන්වීම.</p>	MoE
	<p>1.5 ජාතික හා අන්තර්ජාතික යාන්ත්‍රණවලට අනුකූල වන ආකාරයෙන් දේශගුණ ත්‍රියාමාර්ග අධීක්ෂණය කිරීම, මැනීම, වාර්තාකරණය හා සත්‍යාපනය (MRV) සඳහා පද්ධති සකස් කිරීම.</p>	MoE
	<p>1.6 රටේ පුරවැසියන් ද ඇතුළුව සියලු පාර්ශවකරුවන්ගේ විශ්වාසය වර්ධනය කිරීම සහ නිසි කළ නිසි ත්‍රියාමාර්ග ගැනීම සඳහා දේශගුණ ත්‍රියාමාර්ගවල කාර්යසාධනය වාරිකව තක්සේරු කිරීම හා වාර්තා කිරීම.</p>	MoE
	<p>1.7 දේශගුණ ත්‍රියාමාර්ග සඳහා සහ ආයතන හා ප්‍රජාවන් අතර ඔරොත්තුදීම හැකියාව ගොඩනැගීම සඳහා අභ්‍යන්තර හා බාහිර මූලාශ්‍රවලින් ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය පහසුකම් සැපයීම.</p>	MoF

<p>2. දේශගුණ විපර්යාස වලට මුහුණ දීම සඳහා සහ පරිසර නිරසරභාවය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය නෛතික හා නියාමන රාමු ස්ථාපිත කරනු ලැබේ.</p>	<p>1.8 දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවල දී, විශේෂයෙන් අවදානමට ලක්ව ඇති කණ්ඩායම් ඇතුළුව, සියලු ජනතාවගේ අයිතීන්වලට ගරුකිරීම හා ආරක්ෂා කිරීම</p> <p>2.1 ජාතික හා පළාත් මට්ටම්වලින් දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් පියවර ගැනීමට අවශ්‍ය නෛතික හා නියාමන යාන්ත්‍රණ ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>2.2 රටේ පවත්නා පරිසරය හා සම්බන්ධ නීති හා රීති සමග එකඟතාවයෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ජාතික ආයතනික ධාරිතාව (national institutional capacity) සියලු මට්ටම්වල දී ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>2.3 පවත්නා ජාතික පාරිසරික පනතට අනුව දේශගුණ/ පාරිසරික අපරාධ හඳුනාගැනීම, තක්සේරුකිරීම හා වාර්තාකිරීම සඳහා පුරවැසියන්ගේ සක්‍රීය සහභාගීත්වය ලබා ගැනීම සඳහා උපදේශන වැඩසටහන් ව්‍යාප්ත කිරීම.</p> <p>2.4 අඩු විමෝචන සංවර්ධන සැලසුම් සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා නීතිය බලාත්මක කිරීම සමඟ ආයතනික හා නියාමන රාමු හා යටිතල පහසුකම් ශක්තිමත් කිරීම හා යෝග්‍ය අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණ ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>2.5 පළාත් ආණ්ඩුවල ව්‍යවස්ථාපිත බලය හා පළාත් සලාත් සභාවල ස්ථාපිත අතුරු ව්‍යවස්ථා අනුව පළාත් අනුහුරුවීමේ සැලසුම බලාත්මක කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථානුකූල යාන්ත්‍රණ දියුණු කිරීම.</p>	<p>MoWCSD, MoE</p> <p>MoE, MOF, MoPAHA&LG</p> <p>MoE, CEA, NPD, MoPAHA&LG, MoF</p> <p>MoE, CEA</p> <p>MoE, MoP&E, NPD</p> <p>PC, LAs, MoE, MoPAHA&LG</p> <p>MoE, MoEd, MOH</p>
<p>3. ඔරොත්තු දීමේ සහ අනුහුරුවීමේ ධාරිතාව දියුණු කිරීමෙන් ජාතියේ දේශගුණ සංවේදීතාවය ඉහළ නංවනු ලැබේ.</p>	<p>3.1 නිරසර සංවර්ධනය තුළ පරිසර හිතකාමී ජීවන රටාවන් හා පිළිවෙත් සඳහා සියලු අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් සක්‍රීයව හා වගකීමකින් සහභාගී වන යෝග්‍ය දේශගුණ සංවේදී භූසීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>3.2 ජාතික ප්‍රතිපත්ති හා දේශගුණ සුහුරු ප්‍රමුඛතාවලට (climate-smart priorities) අනුගතව, රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශවල, පරිසර හිතකාමී පිළිවෙත් (රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදනය ඇතුළුව) ශක්තිමත් කිරීම හා ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>3.3 දේශගුණ සන්නිවේදනය දියුණු කිරීම සහ සියලු මට්ටම්වල දී නව්‍ය හා විශ්වසනීය දේශගුණ සුහුරු තාක්ෂණය ක්‍රමවේදයන් හා යහ පිළිවෙත්වල ලබාගත හැකි බව (availability), ප්‍රවේශය (accessibility) හා හුවමාරුව (sharing) වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා පහසුකම් සැපයීම.</p>	<p>MoF, MOH, MoE, CoC, BOI</p> <p>ICTA, MoA, MoE, DOM</p>

<p>3.4 බහු පැතිකඩ ඇති (multifaceted), වර්තමාන හා නැගී එන දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධ ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම පිළිබඳව සියලු මට්ටම්වල විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් අතර සුභවාදී ආකල්ප ගොඩනැගීම.</p>	<p>MoE, DMC, MOH, Academia</p>
<p>3.5 ප්‍රජාවගේ අනුහුරුවීමේ ධාරිතාව දියුණු කිරීම සඳහා සාමූහික ක්‍රියාමාර්ග අවධාරණය කරමින් ප්‍රජා පාදක මුහුණ දීමේ යාන්ත්‍රණ හා සංවර්ධන ප්‍රවේශ ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>MoA, LA, MoE, DoA, DoF, DAP&H, MoWCSD, MoH, DoSS, NBRO</p>
<p>3.6 අවිධිමත් අධ්‍යාපනය තුළ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ දැනුවත් කිරීම ශක්තිමත් කිරීමෙන්, අවදානම් ප්‍රජා කණ්ඩායම් මග හැරීමක් සිදු නොවන බව තහවුරු කිරීම.</p>	<p>MoEd, MoWCSD</p>
<p>3.7 දේශගුණ අනුහුරුවීම, හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම හා ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන අලාභ සහ හානි පිළිබඳ පියවර ගැනීම ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අංශ විශේෂිත (sector-specific) තොරතුරු හා සන්නිවේදන උපායමාර්ග සකස් කිරීම.</p>	<p>MOE, MoD, MoA, MoFish, MoP&E, MoPAHA&LG, MoUD&H, MoT, MoI, MoIrr, MoH, MoTR, MoWS</p>
<p>3.8 සුදුසු ක්‍රමවේද භාවිතා කරමින් දේශගුණ විපර්යාස සහ එහි බලපෑම පිළිබඳව හා දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳව සමාජයේ සියලු ස්තර වල දැනුවත්බව ගොඩනැගීම.</p>	<p>MoE, Academia</p>
<p>3.9 දේශගුණ විපර්යාස, දේශගුණ අවදානම් සහ බලපෑම හා දරා ගැනීමේ යාන්ත්‍රණ සම්බන්ධයෙන් පාර්ශ්වකරුවන් අතර සංවාදය, සම්බන්ධීකරණය හා සහයෝගය හා සමයෝගීතාවය ශක්තිමත් කිරීම.</p>	<p>MoE</p>
<p>3.10 දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග කාලීනව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පාර්ශ්වකාර සහභාගීත්ව යාන්ත්‍රණ (stakeholder engagement mechanisms) විධිමත් කිරීම.</p>	<p>MoE</p>
<p>3.11 දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා සියලු මට්ටම්වල දී සියලු පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කරමින් යෝග්‍ය ආයතනික යාන්ත්‍රණයක් (institutional mechanism) සහිතව, අන්තර්ග්‍රාහී (inclusive) සහ වගවීමක් සහිත පාලන යාන්ත්‍රණයක් සකස් කිරීම.</p>	<p>MoE, MoF, NPD, NPP, SDC, MoPAHA&LG</p>

වරෝන්තු දීමේ සහ අනුහුරුවීමේ ධාරිතාව දියුණු කිරීමෙන් ජාතියේ දේශගුණ සංවේදීතාවය ඉහළ නංවනු ලැබේ.

<p>4. දේශගුණ-පාදක අවදානම් අඩු කිරීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.</p>	<p>4.1 සියලු මට්ටම්වල දී ප්‍රභව, ජීවනෝපායමාර්ග, පරිසර පද්ධති, පරිසර පද්ධති සේවා හා ඒවායේ ආර්ථික වටිනාකම සහ ස්වාභාවික හා නිර්මිත පරිසර ආරක්ෂා කිරීමට දෙසා දේශගුණ-පාදක අවදානම් හා ආපදා අඩුකිරීම සඳහා මාර්ගෝපදේශ හා යන්ත්‍රණ සකස්කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>4.2 ආන්තික කාලගුණ සිදුවීම් නිසා උද්ගත වන අභියෝගවලට මුහුණ දීමට සූදානම් වීම පිණිස දේශගුණ විපර්යාස පුරෝකථන ආකෘති (climate change forecast models) පිළිබඳ සැලකිය යුතු විශ්ලේෂණයක් සහිතව හදිසි ප්‍රතිචාර හා සූදානම් සැලසුම් (Emergency Response and Preparedness (ERP)), සකස් කිරීම හා භාවිතා කිරීම.</p>	<p>MoDM, DMC, DoM, NBRO</p> <p>MoDM, DMC, DoM, MoE</p>
<p>4.3 ජාතික හා කලාපීය වශයෙන් දේශගුණ-පාදක අවදානම් අඩුකිරීම තුළින් මුහුණදීමේ ධාරිතාව ඉහළ නැංවීම පිණිස අවතැන්වීම වැළැක්වීම, මානව සංවරණ සහ ජීවනෝපායමාර්ග හා සබැඳි දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන ආර්ථිකමය නොවන අලාභ අවම කිරීම පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශ සකස්කිරීම.</p> <p>4.4 ජාතික හා කලාපීය වශයෙන් දේශගුණ-පාදක අවදානම් අඩුකිරීම හරහා මුහුණ දීමේ ධාරිතාව දියුණු කිරීම.</p> <p>4.5 දේශගුණ-පාදක අවදානම් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නිපුණතා සංවර්ධන යාන්ත්‍රණ සහිතව, සවිස්තර අවදානම් කළමනාකරණ ප්‍රවේශ පිළිබඳ ප්‍රජාවගේ විශේෂයෙන් ප්‍රමුඛයන්, තරුණ කණ්ඩායම් වල සහ කාන්තාවන්ගේ දැනුම හා අවබෝධය දියුණු කිරීම.</p>	<p>MoDM, DMC, MoPAHA&LG, MoUD&H</p> <p>MoDM, DMC, NBRO</p> <p>MoWCSD, DMC, MoE, Academia</p>	
<p>5. දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා ජාතික මට්ටමේ සහාය දැක්වීම, සහයෝගීතා,</p>	<p>5.1 දේශගුණ විපර්යාස හා දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධව සම්පත්, විශේෂඥතා හා දැනුම හුවමාරුව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා අදාළ රජයේ ආයතන, පර්යේෂණ ආයතන හා ප්‍රාදේශීය ප්‍රජා සංවිධාන සමඟ වගවීමෙන් යුතුව හවුල්කාරීත්වයන් ඇති කර ගැනීම.</p>	<p>MoFA, MOH MoSTR, NSF, MoE, NARA</p>

සම්බන්ධීකරණය හා හවුල්කාරිත්වයන් තහවුරු කරනු ලැබේ.	<p>5.2 අනාගත ආයෝජන හා ආර්ථික සැලසුම් දේශගුණ ඔරොත්තු දෙන (climate resilient) ඒවා බව තහවුරු කරමින් ජාතික හා ප්‍රාදේශීය දේශගුණ අනුහුරුවීමේ සැලසුම් සකස් කිරීමේ හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ධාරිතාව ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>5.3 අංශික ප්‍රතිපත්ති නිර්දේශ (sectoral policy recommendations) වාරිකව යාවත්කාලීන කිරීම සඳහා සහායවීමට ශක්තිමත් උපදේශක රාමුවක් (consultative framework) සකස් කිරීම සඳහා පහසුකම් සැපයීම.</p> <p>5.4 දේශගුණ විපර්යාස සම්බන්ධ බහුපැතිකඩ ගැටලු ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා පාර්ශ්විකරුවන් අතර උපායමාර්ගික හවුල්කාරිත්වයන්, දත්ත, තොරතුරු හා දැනුම හුවමාරුව ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>5.5 දේශගුණ බලපෑම් නිසා ඇතිවන හානිවලින් යටිතල පහසුකම් ආරක්ෂා කිරීම හා ඒවාට ඇති වන අවදානම් අඩුකිරීම සඳහා අන්තර් ආයතන සහයෝගීතාවය හා හදිසි ප්‍රතිචාර දැක්වීම දියුණු කිරීම.</p> <p>5.6 දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍යමය හා තාක්ෂණික සහයෝගය සබල කිරීම සඳහා අවශ්‍ය කලාපීය හා අන්තර්ජාතික හවුල්කාරිත්වයන් ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>5.7 දේශගුණ විපර්යාස පාලනය සඳහා පවත්නා සම්පත් කාර්යක්ෂම ලෙස භාවිත කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම, නියෝග/රෙගුලාසි, වැඩසටහන් හා තේමාත්මක ගැටලු (thematic issues) අතර සමයෝගීතාවයක් (synergy) ඇතිකිරීම දිරිමත් කිරීම.</p> <p>5.8 සියලු මට්ටම්වල දී දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ වඩාත් ඵලදායී හා කාර්යක්ෂම වූ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් දියත් කිරීම සඳහා රාජ්‍ය, පෞද්ගලික, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හා සිවිල් සමාජ සංවිධාන අතර හවුල්කාරිත්වයන් ගොඩනැගීම.</p>	<p>MoUD&H, MoPAHA&LG</p> <p>MoE, NPD</p> <p>MoE, MOH, Academia, DOM, DCS</p> <p>DMC, MoE, MOH</p> <p>MoF, MoFA, MoE</p> <p>MoJ, RSC, MoF</p> <p>MoJ, MoE, CoC</p>
හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම		
<p>6. හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීමට කටයුතු කරන අතර ශුද්ධ ශුන්‍ය ආර්ථිකයක් (Net Zero</p>	<p>6.1 සියලු මට්ටම්වල දී ආන්තික කාලගුණ තත්ත්වවලට හැඩගැසීමට හා අඩු කාබන් සංවර්ධනය දිරිමත් කිරීම සඳහා කාර්මාන්ත හා සේවා වල ධාරිතාව ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>6.2 ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතිකව නිර්ණය කළ ආයතනව වල දී හඳුනාගෙන ඇති පරිදි කාබන් උදාසීනකරණය හා දේශගුණ විපර්යාසවලට අනුහුරුවීම ඉලක්ක කර ගනිමින් සියලු අංශ සඳහා හරිත, පුනර්ජනනීය හා නිරසර බලශක්ති ප්‍රභව භාවිතය වැඩිදියුණු</p>	<p>MoE, MoI, BOI</p> <p>MoP&E, MoE</p>

Economy) තහවුරු කරනු ලැබේ.	<p>කිරීම සඳහා සහ ඒවා ජනනය (generation) කිරීම, ප්‍රවේශය (accessibility) හා ලබාගත හැකි බව (affordability) දියුණු කිරීම.</p>	MoF, MoI
6.3	<p>අඩු කාබන් ප්‍රමාණයක් ඇතුළත් ඉන්ධන සහ බලශක්ති කාර්යක්ෂම තාක්ෂණය ක්‍රමවේදයන් සඳහා ආර්ථික සහන ඇතිකිරීම, හඳුන්වා දීම හා භාගිකර පිළිවෙත් අධෛර්යමත් කිරීම සඳහා යෝග්‍ය පිස්කල් ප්‍රතිපත්ති පැනවීම.</p>	MoT, MoUD&H, UDA, RDA
6.4	<p>ඉන්ධන කාර්යක්ෂමතාවය හා වායු තත්වය (air quality) වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ඒකාබද්ධ, කාබන් විමෝචනය අඩු මහා පරිමාණ ප්‍රවාහන පද්ධති ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	MoT, RDA
6.5	<p>යාන්ත්‍රික නොවන පොදු ප්‍රවාහන මාර්ග සහ විදුලි-සවලතාව (e-mobility) ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	MoSTR, MoI, MoPE, SLSEA
6.6	<p>සියලු අංශ තුළ යෝග්‍ය, නව්‍ය, සුභුරු සහ බලශක්තිය සංරක්ෂණය කරන තාක්ෂණයන් හෝ ක්‍රියාමාර්ග භාවිත කිරීම දිරිමත් කිරීම.</p>	MoE, SL-SDC, CEA
6.7	<p>සියලු අංශවල සියලු මට්ටමට දී හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීම සඳහා හරිත වාර්තාකරණ පද්ධති හරහා සියුකරන ස්වයං-තක්සේරුවක් මගින් ප්‍රගාමී හැසිරීමේ වෙනස්කම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	MoE, MoPAHA&LG, NSWMA, NSWMSC
6.8	<p>ඒකාබද්ධ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පද්ධති ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	MoE, MoI
6.9	<p>අපද්‍රව්‍ය ජනනය, විමෝචන හා සම්පත් අපතේ යැවීම අවම කිරීම සහ සම්පත් කාර්යක්ෂමතාවය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා නිෂ්පාදන හා පාරිභෝජක අංශ දෙකේම වක්‍රීය ආර්ථික සංකල්පය (circular economy concept) ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	CCS, MoF
7.1	<p>හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම සහ අනුහුරුවීමේ ක්‍රියාමාර්ග වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා යෝග්‍ය, වෙළෙඳපොළ හා වෙළෙඳපොළ පාදක නොවන මෙවලම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	MoF, IRD
7.2	<p>හරිතාගාර වායු විමෝචන සඳහා දායක වන ඕනෑම ආයතනයක් සඳහා විමෝචන ප්‍රමාණය මත පදනම්ව අතිරේක වියදමක් ඇති කරන කාබන් බද්දක් (carbon tax) හඳුන්වා දීම.</p>	MoE, MoI
7.3	<p>දේශගුණ විපර්යාස සඳහා දායකත්වය ලබාදෙන පරිසර දූෂකයන් විසින් ඇති කරන නිෂේධනීය පාරිසරික බාහිරතා (negative environmental externalities) අඩුකිරීම</p>	

	<p>හෝ ඉවත්කිරීම සඳහා මූල්‍යමය හා මූල්‍යමය නොවන සහන මගින් වගකීම් පැනවීම.</p>	MoE, CCS, MoF
<p>දේශගුණ අනුපුරුවීම</p> <p>8. ස්වාභාවික සම්පත්, ජෛව විවිධත්වය සහ පරිසර පද්ධති සේවාවල නිරසර කළමනාකරණය තහවුරු කිරීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.</p>	<p>7.4 කාර්යක්ෂම විමෝචන අලෙවි පද්ධතියක් (emission trading system) සකස් කිරීම සහ හඳුන්වා දීම.</p> <p>8.1 දේශගුණ විපර්යාසවල අහිතකර බලපෑම අවම කිරීම පිණිස ස්වාභාවික සම්පත් හා ජෛව විවිධත්වය නිරසර ලෙස භාවිත කිරීම ප්‍රවර්ධනය සඳහා පරිසර හිතකාමී නිෂ්පාදන, ක්‍රියාවලි හා තාක්ෂණ ක්‍රමවේද දියුණු කිරීම හා ව්‍යාප්ත කිරීම.</p> <p>8.2 වනාන්තරවලින් පැළපයෙන පරිසර පද්ධති සේවා පිළිබඳව හා ස්වාභාවික වටිනාකම සලකා බලමින් වනාන්තර විනාශය අවම කරගන්නා අතර, වනාන්තර කළමනාකරණයේ දී කාබන් ගබඩා කිරීමේ ධාරිතාව/ කාබන් නිර කිරීම දියුණු කිරීම.</p> <p>8.3 ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වාභාවික ප්‍රාග්ධනය (natural capital) හා පරිසර පද්ධති සේවාවල වටිනාකම තක්සේරු කිරීම සඳහා පාතික ගිණුම්කරණ යාන්ත්‍රණයක් සකස් කිරීම.</p> <p>8.4 වන ස්ඵට්ඨ සහ ප්‍රවේණික සම්පත් ද ඇතුළුව ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය කිරීමෙන් සහ භාගනයට ලක් වූ භෞමික හා සාගර පරිසර පද්ධති හා වාසස්ථාන පුනරුත්ථාපනය හා ප්‍රතිස්ථාපන කිරීම තුළින් පාරිසරික හා පරිසර විද්‍යාත්මක ස්ථාවරභාවය තහවුරු කිරීම.</p> <p>8.5 දිළිඳු, කාන්තා, තරුණ හා අඛණ්ඩ සහිත මුළුත් පිළිබඳ විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින්, ජීවනෝපායන් බලගැන්වීම සඳහා ස්වභාව පාදක (nature based) පරිසර පද්ධති පාදක (eco-system based) විසඳුම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>8.6 පරිසර දූෂණය අඩු කිරීම හා ස්වාභාවික සම්පත් සංරක්ෂණය සඳහා ජලාධාර, ගංගා නිම්න හා භූගත ජල කළමනාකරණය වැඩි දියුණු කිරීම.</p> <p>8.7 ස්වාභාවික හා මිනිසුන් විසින් ඉදිකරන ලද ජලාශවලට, විවලය වන ඍතුමය වර්ෂාපතනය (variable seasonal rainfall), ඉහළ යන ස්ථාවරික උෂ්ණත්වය (increasing ambient temperature) හා මුහුදු මට්ටම ඉහළ යෑම මගින් ඇතිවන දේශගුණ විපර්යාසවල අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම.</p>	<p>MoE, MoI, MoSTR, MoA, (NCP), EPA</p> <p>MoE, MoWL&FC, FD, DWC, DAD</p> <p>MoE, MoF, CEA, SEPC</p> <p>MoE, MoWL&FC, FD, DWC, BDS, MoFish, DFAR</p> <p>MoE, MoRD, MoWCSD, MoS&YA, DoSS</p> <p>Moftri, DAD, MASL, MoWL&FC, MoWS</p> <p>Moftri, NWSDB, WRB, MoWS</p>

	<p>8.8 ප්‍රජාවගේ සහභාගීත්වයෙන් හා අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සම්බන්ධීකරණයෙන් ඒකාබද්ධ ජල සම්පත් කළමනාකරණය, කාර්යක්ෂම ජල භාවිතය සහ දේශගුණ සුහුරු අනුහුරුවීමේ තාක්ෂණය ක්‍රමවේද හරහා හා හැසිරීමේ වෙනස්කම් (behavioral changes) මගින් ජලය බෙදාගැනීමේ ක්‍රමවේදී ගස්කිමත් කිරීම.</p> <p>8.9 ස්වභාවික පරිසර පද්ධතිවල සහ ඒවායේ විවිධත්වයෙහි, පරිසර පද්ධති සේවාවල හා ඒවායේ ආර්ථික වටිනාකමවල දේශගුණ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීම.</p> <p>8.10 තෙත්බිම්, වෙරළබඩ පරිසර පද්ධති සහ නාගරිකව පිහිටා ඇති පෞච්ච විවිධත්වයෙන් පොහොසත් ප්‍රදේශ ආරක්ෂා කිරීම පිළිබඳ පියවර යටිතල පහසුකම් සැලසුම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් කිරීම.</p> <p>8.11 පරිසරයට අදාළ සියලු තක්සේරුකිරීම්වලට දේශගුණ බලපෑම් තක්සේරුව අන්තර්ගත කර ඇති බව තහවුරු කිරීම.</p>	<p>MoWS, NW SDB, MoIrr</p> <p>MoE, MoWL&FC, CEA, NBRO</p> <p>MoE, MoUD&H, MSS, CC&CRMD, MoWL&FC, SLLDC</p> <p>MoE, MoUD&H, MSS, CC&CRMD, MoWL&FC, SLLDC, CEA</p> <p>MoA, DAPH</p>
<p>9. ආහාර සුරක්ෂිතතාවය ඇති කිරීමට සහ දරිද්‍රතාවය දුරලීම සඳහා පියවර ගනු ලැබේ.</p>	<p>9.1 යෝග්‍ය දේශගුණ සුහුරු තාක්ෂණය ක්‍රමවේදයන් භාවිත කරමින් සහ දේශගුණ තොරතුරු නිසි කලට ලබා දීම මගින් ආහාර උපයෝජ්‍යතාව, ආහාර සඳහා ප්‍රවේශය, මිල දී ගැනීමේ හැකියාව, ස්ථාවරත්ව හා ආරක්ෂිත බව වැඩිදියුණු කිරීම.</p> <p>9.2 කිරිසර සංවර්ධන රාමුව තුළ නිශ්පාදනාවය ඉහළ නැංවීම සඳහා දේශගුණ සුහුරු යහපත් කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත් (Climate-Smart Good Agricultural Practices (CS-GAP)) හා දේශගුණ සුහුරු යහපත් සත්ත්ව පාලන පිළිවෙත් (Climate Smart Good Animal Husbandry Practices (CS-GAHP)) ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>9.3 හෝඟ හා සත්ත්ව නිෂ්පාදනයන්හි සහ එම අගය දාමයන් තුළ අඩු කාබන් තාක්ෂණය ක්‍රමවේදයන් යොදාගැනීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>9.4 කාබන් බදු මගින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ, වඩාත් අවදානම් කණ්ඩායම් අතර දරිද්‍රතාවය දුරලීම සඳහා ලබා දීම.</p> <p>9.5 ජීවනෝපාය සංවර්ධනය කිරීම හා දරිද්‍රතාවය දුරලීම සඳහා ආහාර පද්ධතියේ අගය දාම ක්‍රියාකාරීන් අතර ආන්තික සිදුවීම්වලට (extreme events) ඇති ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව ඉහළ නැංවීම.</p>	<p>MoA, DAPH, DoA</p> <p>MoA, DoA, DAPH</p> <p>MoF</p> <p>MoA, DMC, MoRD</p>

<p>10. මානව හා පාරිසරික සෞඛ්‍යය වැඩි දියුණු කරනු ලැබේ.</p>	<p>9.6 ආහාර පද්ධතියේ හෝග හා සත්ව-පාදක කර්මාන්ත සඳහා දේශගුණ සුදුසු යහපත් නිෂ්පාදන පිළිවෙත් (Climate Smart Good Manufacturing Practices (CS-GMP)) ප්‍රවර්ධනය.</p> <p>9.7 දේශගුණ වෙනස් වීම සඳහා ඔරොත්තු දෙන පශු සම්පත් පාලන ක්‍රමවේදය හා කෘෂි පිළිවෙත් ප්‍රවර්ධනය හා සම්පත් කාර්යක්ෂමව හා ඵලදායී ලෙස භාවිතය ඉහළ නැංවීම.</p> <p>9.8 ආහාර සුරක්ෂිතතාවය හා දිරිද්‍රාවය දුරලීම තහවුරුකිරීම සඳහා පශුසම්පත් හා කෘෂිකර්ම අංශයේ කාර්තවන්ගේ සහභාගිත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>10.1 සෞඛ්‍යය, පෞච්චිඩිත්වය, මනුෂ්‍යත්වය හා පරිසරය ආරක්ෂා කරගැනීම සඳහා යෝග්‍ය පියවර හඳුනාගැනීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>10.2 දේශගුණ බලපෑමෙන් ඇති වන හා ව්‍යාප්ත වන රෝග අධීක්ෂණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම හා සෞඛ්‍ය හා සම්බන්ධ හා අදාළ වෙනත් ආයතන අතර තොරතුරු බෙදාගැනීම.</p> <p>10.3 යටිතල පහසුකම් සැලසුම් කිරීමේ දී, සංවර්ධනය කිරීමේ දී හා නඩත්තු කිරීමේ දී හා කර්මාන්ත සංවර්ධනයේ දී දේශගුණ බලපෑමවලට ඔරොත්තු දෙන බව (climate-proofing) ඒකාබද්ධ කිරීම සහ ඒ සඳහා ආයෝජන සිදුකිරීම තහවුරු කිරීම.</p> <p>10.4 දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇතිවන සෞඛ්‍ය බලපෑම් අඩු කිරීම සඳහා පවත්නා නිර්මිත යටිතල පහසුකම්වල දේශගුණ ආපදාවලට ඔරොත්තු දීමේ භූකියාව තක්සේරු කිරීම හා අවශ්‍ය විට නැවත සකස් කිරීම සඳහා පියවර ගැනීම.</p> <p>10.5 දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇතිවන ආපදාවලින් සෞඛ්‍යය හා පරිසරයේ ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම.</p> <p>10.6 දේශගුණය විපර්යාස නිසා ඇතිවන පළිබෝධ හා ආක්‍රමණික ජීවීන්ගේ ව්‍යාප්තිය අධීක්ෂණය කිරීම.</p> <p>10.7 සම්පත් භාවිතය ප්‍රශස්තකරණය කරමින් දේශගුණ විපර්යාසවලට වඩාත් ඔරොත්තු දෙන ගොඩනැගිලි තාක්ෂණ ක්‍රමවේද සහ ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය හා සේවා පිළිබඳ නවෝත්පාදන සඳහා සහාය ලබා දීම.</p>	<p>MoI, MoH, MoF, MoA</p> <p>MoA</p> <p>MoA, DoA, DAPH</p> <p>MoH, MoE,</p> <p>MoE, MoH</p> <p>MoI, UDA, MoUDH, SI-SEA (MoPE)</p> <p>MoI, MoUD&H</p> <p>MoH, MoE, MoWL&FC</p> <p>MoA, MoWL&FC,</p> <p>MoUD&H, Mol</p>
---	---	---

	<p>10.8 දේශගුණ විපර්යාස හේතුවෙන් සියලු වයස් කාණ්ඩවල ජනතාවගේ සෞඛ්‍යයට, විශේෂයෙන් ළමුන්ට හා වැඩිහිටියන්ට ඇති විය හැකි බලපෑම් පිළිබඳව තොරතුරු ලබාගැනීමට මහජනතාවට ඇති ප්‍රවේශය තරාකාරීතා දත්ත (real time data) යොදාගනිමින් වැඩිදියුණු කිරීම.</p>	MoH, MoC
	<p>10.9 දේශගුණ විපර්යාසවලට ඔරොත්තු දෙන අඩු කාබන් සෞඛ්‍ය අංශයක් ගොඩනැගීම.</p>	MoH, MoC
<p>දේශගුණ ආයෝජනය හා මූල්‍ය සම්පාදනය</p>		
<p>11. දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග (climate actions) පිළිබඳ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ආයෝජන පුරකිණි කරනු ලැබේ.</p>	<p>11.1 අන්තර්විෂයික (interdisciplinary), බහුවිෂයික (multidisciplinary) හා පාරවිෂයික (trans-disciplinary) පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය හා දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිඵල තක්සේරු කිරීම හා පිළියම් යෙදීම සහ දේශගුණ සුදුසු, තාක්ෂණයන් ඉලක්ක කරගෙන පර්යේෂණවල ප්‍රතිදාන වාණිජකරණය කිරීම.</p> <p>11.2 දේශගුණ විපර්යාස පර්යේෂණ හා හරින ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය සඳහා කලාවිය හා අන්තර්ජාතික සහයෝගීතාවය හා ජාලගතකරණය දිරිමත් කිරීම සඳහා සහාය ලබාදීම.</p> <p>11.3 දේශගුණ හා සම්බන්ධ පර්යේෂණවල සොයාගැනීම් ජාතික හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සියලු පාර්ශ්වකරුවන් අතර සහයෝගයෙන් සහ ජාලගතකරණය තුළින් විනිදිභාවයෙන් යුතුව ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා පහසුකම් සැපයීම.</p> <p>11.4 සාම්ප්‍රදායික දැනුම හා ප්‍රාදේශීය දැනුම භාවිතය ද ඇතුළත්ව දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු හරහා, තවෙත්පාදන සඳහා යෝග්‍ය පරිසරයක් සකස් කිරීම.</p> <p>11.5 සාධක පාදක කරගත් (evidence based) මහජන ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගැනීම (public policy decision-making) හා වැඩසටහන් සංවර්ධනය සඳහා විද්‍යා ප්‍රතිපත්ති අතුරුමුහුණත (science-policy interface) වැඩිදියුණු කිරීම.</p> <p>12.1 දේශගුණය හා සෞඛ්‍යදාම හා අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍යය ඇතුළුව නිරසර මූලපිරීම් සඳහා පෞද්ගලික, ලාභ නොපානන හා මූල්‍ය අංශවල වැඩි සහභාගීත්වයක් සඳහා</p>	<p>MoSTR, MoE</p> <p>MoFA</p> <p>MoEd, MoE, MOA, NARA</p> <p>MoSTR, MoI</p> <p>MoSTR, MoI</p> <p>MoF, SEPC, CBSL</p>

<p>12. දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය සම්පාදනය සහ සම්පත් සවිලකරණය සහතික කරනු ලැබේ.</p>	<p>සංවර්ධන බලපෑම් බැඳුම්කර (Development Impact Bonds (DIB)) වැනි ප්‍රතිඵල පාදක ගෙවීම් යාන්ත්‍රණ ව්‍යුහගත කිරීම සඳහා ඇති අවස්ථා ගවේෂණය කිරීම.</p>	<p>MoF</p>
	<p>12.2 ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව යටතේ හඳුනාගත් දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දේශීය සම්පත් සවිලකරණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>MoF, SEOC, MoE</p>
	<p>12.3 දීර්ඝ කාලීන ධාරිතා වර්ධනය සහ මරෝන්තු දීමේ හැකියාව ගොඩ නැංවීම සඳහා උපකාරී වන වැඩසටහන්ගත ප්‍රවේශ (programmatically approaches) සඳහා මූල්‍ය ප්‍රදායකයින් හා ආයෝජකයන් දිරිමත් කිරීමට ජාතික දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රමුඛතා, ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව හා ජාතික අනුහුරුවීමේ සැලසුම්වල ජාතික සහ පළාත් මට්ටමේ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සැලසුම්, 2050 කාබන් ශුද්ධ ශුන්‍ය මාර්ග සිතියම හා උපායමාර්ගික සැලැස්ම, දේශගුණ සෞභාග්‍ය සැලැස්ම ඇතුළු මෙවලම්/ යාන්ත්‍රණ සකස් කිරීම, යාවත්කාලීන කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p>	<p>MoFA, ERD, MOE</p>
	<p>12.4 ගෝලීය දේශගුණ මූල්‍ය පහසුකම් වන ගෝලීය දේශගුණ අරමුදල (Green Climate Fund (GCF)), අනුහුරුවීමේ අරමුදල (Adaptation Fund (AF)), අලාභ සහ හානි අරමුදල (Loss and Damage Fund (LDF)), ගෝලීය පරිසර පහසුකම (Global Environment Facility (GEF)), බහුපාර්ශ්වීය මූල්‍ය ප්‍රදාන ආයතන හා වෙනත් සංවර්ධන හවුල්කරුවන්ට ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවලට සහාය වීමට හැකි ලෙස සම්ප සහයෝගීතාවයක් ගොඩනැගීම හා ශක්තිමත් කිරීම.</p>	<p>MoEd, MoHE, MoF</p>
	<p>12.5 දේශගුණ මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශවීම හා කළමනාකරණ කිරීම සඳහා විශේෂයෙන් වැදගත් වන කුසලතා සහිත මානව සම්පත් හා නවීන තාක්ෂණික සම්පත් ස්ථාපිත කිරීම, දියුණු කිරීම හා වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණ ඇති කිරීම.</p>	<p>MoF, CBSL, FRA</p>
	<p>12.6 අනුහුරුවීම, හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩුකිරීම හා දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇති වන අලාභ සහ හානි ආමන්ත්‍රණය සඳහා වන දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවලට සහාය වීම පිණිස යෝග්‍ය හා නවීන මූල්‍ය මෙවලම් දිරිමත් කිරීම හා දියුණු කිරීම.</p>	<p>MoF, MoE</p>
	<p>12.7 සම්පත් සවලනය (අන්තර්ජාතික සංවර්ධන මූල්‍ය හා අන්තර්ජාතික හා ජාතික මට්ටමේ පෞද්ගලික අංශයේ ප්‍රාග්ධනය ඇතුළුව) සඳහා, පාර්ශ්වකරුවන්ගේ වැඩි සහභාගීත්වයක් උදෙසා ජාතික මට්ටමේ මිශ්‍ර මූල්‍ය පහසුකමක් (blended finance facility) ඇතිකිරීම සඳහා කටයුතු කිරීම හා විභවය ගවේෂණය කිරීම.</p>	

<p>13. අන්තර්ජාතික දේශගුණ මූල්‍ය (international climate finance) සඳහා ප්‍රවේශවීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණ ස්ථාපනය කරනු ලැබේ.</p>	<p>13.1 ප්‍රධාන අන්තර්ජාතික දේශගුණ/ හරිත මූල්‍ය මෙවලම් සිතියම්ගත කිරීමට සහාය වීම.</p> <p>13.2 වැදගත් අංශ සඳහා මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා ප්‍රවේශවීමට අවශ්‍ය තාක්ෂණික යෝජනා (technical proposals) සකස්කිරීම.</p> <p>13.3 හරිත ව්‍යාපෘති (green projects) තක්සේරුව හා තෝරාගැනීම, ප්‍රතිපාදන වෙන්කිරීම, ප්‍රගති වාර්තාකරණය හා බලපෑම් වාර්තාකරණය ආදිය පිළිබඳ තෝරාගත් ආයතනවල ධාරිතා වර්ධනයට සහාය වීම.</p> <p>13.4. මහා භාණ්ඩාගාරය යටතේ හරිත ව්‍යාපෘති සඳහා සුදානම් වීමේ අරමුදලක් ඇතිකිරීම හා අරමුදල භාවිත කිරීම හා ප්‍රතිපුරුණය සඳහා මාර්ගෝපදේශ තැනීම.</p>	<p>MoF, MoE</p>
<p>තාක්ෂණ සංවර්ධනය හා තාක්ෂණ පැවැරුම සහ දේශගුණ තොරතුරු කළමනාකරණය</p>	<p>14.1 තාක්ෂණ අවශ්‍යතා කලින් කල හඳුනාගැනීමට සහ එම අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීම සඳහා එලදායී හවුල්කාරිත්වයන් ගොඩනගා ගැනීමට භාවිත කළ හැකි යාන්ත්‍රණයක්/ යාන්ත්‍රණ සකස් කිරීම.</p> <p>14.2 නව තාක්ෂණය එලදායී ලෙස ලබාගෙන භාවිත කිරීමට හා දේශීයව නවෝත්පාදන ප්‍රවර්ධනය කළ හැකි ලෙස සියලු මට්ම වල මානව සම්පත් පදනමේ නිපුණතා සංවර්ධනය හා වැඩිදියුණු කිරීම.</p> <p>14.3 ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා සහාය කරගැනීමට වෙනත් රටවලින් තාක්ෂණය පවරාගැනීමට පහසුකම් සැපයීම.</p> <p>14.4. දේශීය නවෝත්පාදකයින් ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සහ හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කළ හැකි, දේශගුණ විපර්යාසවලට අනුහුරුවිය හැකි හා දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන අලාභ සහ හානි අවම කළ හැකි හා දේශගුණ සුහුරු තාක්ෂණ ක්‍රමවේද ප්‍රවර්ධනය සඳහා හැකියාව ඇති පරිසරයක් ගොඩනැගීම.</p> <p>14.5. සුර්ව අනතුරු හැඟවීම පද්ධති, අසුනු ලෙස අත්පත් කරගැනීම (misappropriations) පිළිබඳ පරීක්ෂාකාරී වීම ඇතුළත්ව දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවලට අදාළ, දේශීය තාක්ෂණය ක්‍රමවේද හා සාම්ප්‍රදායික දැනුම ශක්තිමත් කිරීම හා අනුග්‍රහය දැක්වීම.</p>	<p>MoE, MoI, MoEd,MoSTR</p> <p>MoFA,MoSTR,NRC, MoE MoSTR, Mol, NSF</p> <p>MoC,MoSTR,MoIM</p>

	<p>14.6. අවදානමට ලක්වූ ප්‍රජා කණ්ඩායම් සඳහා යෝග්‍ය හා ස්ථී පුරුෂ සමාජභාවයට ප්‍රතිචාරාත්මක දේශගුණ තාක්ෂණය ක්‍රමවේද හඳුනාගැනීම සහ පවරා දීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණ ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>14.7. දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවලට අවශ්‍ය තාක්ෂණික නවෝත්පාදන බිහිකිරීමට සහ හා පරිවර්තනය සඳහා පෙරවුණ ගැනීමට සුදුසු පරිවර්තන කාරකයන් ලෙස කාන්තාවන්, ළමුන් හා තරුණ පිරිස් සහභාගී කරවීම පහසු කිරීමට සහ ඒ සඳහා අවශ්‍ය ආයෝජනය සැපයීමට සමාජ ප්‍රාග්ධනය (social capital) සවලනය කිරීම.</p>	<p>MoWCSD, MoCE,</p> <p>MoWCSD, MoY&S, MoEd</p>
<p>15. දේශගුණ දත්ත හා තොරතුරු (climate data & information) එලදායි ලෙස කළමනාකරණය හා භාවිතය තහවුරු කරනු ලැබේ.</p>	<p>15.1. දත්ත සඳහා ප්‍රවේශය වැඩිදියුණු කිරීමට, පුරෝකථන හා පුරව අනතුරු හැඟවීම පද්ධති භාවිතය හා ඒ සඳහා සහාය වීමට අවශ්‍ය රටම ආවරණය වන නවීන දේශගුණ නිරීක්ෂණ වෙත පරිවර්තනය වීම, දත්ත පද්ධතිය ජාලගත කිරීම හා සුදුසු හා ශක්තිමත් දත්ත කළමනාකරණය මෙහෙයම් පවත්වාගැනීම සඳහා සහාය වීම.</p> <p>15.2. දැනුවත් කිරීම හා දැනුම කළමනාකරණය තහවුරු කිරීම සඳහා එලදායි දේශගුණ තොරතුරු රැස්කිරීමේ හා ප්‍රචාරණය කිරීමේ පද්ධතියක් ලෙස අන්තර්ජාල බිහිදොරක් (online portal) වන ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික දේශගුණ විපර්යාස දත්ත හුවමාරු ජාලය (National Climate Change Data Sharing Network (NCCDSN)) වැනි පවත්නා වේදිකා යොදාගැනීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>MoE, ICTA</p>
	<p>15.3 පහසු ප්‍රවේශයකින් සහ භාවිතයකින් යුතුව සියලු මට්ටම අතර දත්ත හුවමාරුව පහසු කිරීම සඳහා සහාය වීමට NCCDSN හා සම්බන්ධ ඒ ඒ අංශවලට විශේෂිත වූ දත්ත බිහිදොරවල් සකස් කිරීම.</p> <p>15.4 විධිමත්/ අවිධිමත් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේද, ඉගෙනුම් පද්ධති, ආයතන හා වේදිකා හරහා සියලු පාර්ශ්වකරුවන් අතර අවශ්‍ය දැනුම රැස්කිරීම, ප්‍රචාරණය හා භාවිතය සඳහා ආංශික උපායමාර්ගික ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සකස් කිරීම.</p> <p>15.5 දත්ත සහ තොරතුරු හුවමාරුව සඳහා දැඩි ආයතනික කැපවීමක් සහිතව සියලු මට්ටමවල දී දේශගුණ-පාදක ආපදා අවදානම අඩුකිරීම කළමනාකරණය සඳහා පහසුකම් සැපයීම.</p>	<p>MoA, MoP&E</p> <p>MoEd, MoP&D</p> <p>DMC, DoM, NBRO</p>

සියලු අංශවලට බලපාන පොදු කරුණු

<p>16. දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම මගින් තිරසර සංවර්ධනය අත්පත් කරගැනීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.</p>	<p>16.1. ප්‍රජා සහභාගිත්වය සහිතව අදාළ සියලු අංශ නියෝජනය වන පරිදි පරිසර පද්ධති කළමනාකරණ හා ප්‍රතිස්ථාපන වැඩසටහන් ගනිතිමත් කිරීම.</p> <p>16.2. සමස්ත ආපදා පරාසය තුළ දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ සංවර්ධන න්‍යායපත්‍රයේ පුළුල් දේශගුණ අවදානම් කළමනාකරණ රාමුවක් සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>16.3. ස්වාභාවික සම්පත් සංරක්ෂණය හා තිරසර ලෙස භාවිතා කිරීම තහවුරු කරමින් සහ සංවර්ධන ගමන්මග තුළ ජනතාවගේ ජීවනෝපායමාර්ග හා ජීවිත දියුණු කරමින් පරිසර පද්ධති පාදක අනුහුරුවීම (Ecosystem-based adaptation (EbA)) ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>16.4. තිරසර සංවර්ධන ගමන් මග තුළ ණය පිළිබඳ ගැටලු හා දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ගැටලු විසඳාගැනීමට දේශගුණය සඳහා ණය හුවමාරුව (debt for climate swaps) වැනි නව්‍ය යාන්ත්‍රණ සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>16.5. තිරසර සංවර්ධනයට සහාය වීම සඳහා දේශගුණ සුහුරු නගර, දේශගුණ සුහුරු ගම්මාන, දේශගුණ සුහුරු පාසල් ආදී දේශගුණ සුහුරු වැඩසටහන් නිර්මාණය කර ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>16.6. දේශගුණ විපර්යාස නිසා බලපෑමට ලක්ව ඇති වැදගත් ජෛවගුණයායන කලාප (biogeochemical zones) හා ඉතා වැදගත් වාසස්ථාන (critical Habitats) සුරැකීම සඳහා ක්‍රමවේද සැකසීම හා භාවිතය.</p> <p>16.7. සියලු අංශවල යටිතල පහසුකම් සංවර්ධන සැලසුම්වලට දේශගුණ-පාදක ආපදා අවදානම් අවම කිරීමේ ක්‍රමවේද ඒකාබද්ධ කිරීම.</p>	<p>MoE, DWC, MoWL&FC, MoA</p> <p>MoDM, DMC, MoP&D, NBRO</p> <p>MoE, MoF, MoWL&FC</p> <p>MoF, CoC</p> <p>MoE, MoUD&H, MoEd, NBRO</p> <p>MoE, MoDM, MoWL&FC</p> <p>DMC, MoUD&H, MoT, NBRO</p> <p>MoFA</p> <p>MoEd, MoFA</p>
<p>17. දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා අවශ්‍ය අන්තර්ජාතික සහාය හා සහයෝගීතාවය තහවුරුකර ගැනීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.</p>	<p>17.1. අන්තර්ජාතික ප්‍රජාවගේ සහයෝගය ඇතිව සියලු මට්ටම්වලදී අන්තර්ජාතික වගකීම්/ කැපවීම්වලට ගරුකිරීම සඳහා අවශ්‍ය පියවර ගැනීම.</p> <p>17.2. පිළිගත් අන්තර්ජාතික විශ්වාසදායක, එක්සත් ජාතීන්ගේ ආයතන ඇතුළු සංවර්ධන හවුල්කරුවන් සහ වෙනත් ධාරිතා වර්ධන ආයතන හා මූල්‍ය ආයතන සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳව ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ හවුල්කාරිත්වයන් ගොඩගැනීම.</p>	

<p>18. කාබන් නිෂ්ක්‍රීය ආර්ථිකයක් (carbon-neutral economy) වෙත පිවිසීම සඳහා ප්‍රවේශයක් ලෙස සාධාරණ සංක්‍රාන්ති (just transition) ප්‍රවේශය අනුගමනය කරනු ලැබේ.</p>	<p>17.3. සියලු මට්ටම්වල දී ගනු ලබන දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ගවල නිරසරභාවය සහතික කිරීම සඳහා අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණ සැලසුම්කර ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අන්තර්ජාතික සහයෝගීතාවය ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>17.4. අන්තර්ජාතික විශ්වාසීය වර්ග, එක්සත් ජාතීන්ගේ ආයතන ඇතුළු සංවර්ධන හවුල්කරුවන්, හරිත දේශගුණ අරමුදල (GCF) වැනි දේශගුණ මූල්‍ය ආයතන ආදියේ සහයෝගය ඇතිව දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා රජයේ කැපවීම ආදර්ශනය කිරීමට (demonstration) සහ වාරිකව සමාලෝචනය කිරීම සඳහා සහාය වීම.</p> <p>17.5. ශ්‍රී ලංකාවේ යහ පිළිවෙත්, ජයග්‍රහණ හා උගත් පාඩම් පිළිබඳව පහත් ප්‍රජාවට අවබෝධය ලබා දීම සඳහා සුදුසු යාන්ත්‍රණ, විශ්වාසීය වර්ග, වෙනත් අධ්‍යාපන ආයතන හා සංවර්ධන හවුල්කරුවන්ගේ විශේෂඥතාව ලබා ගනිමින් සකස් කිරීම සහ දියත් කිරීම.</p> <p>17.6. සියලු පරිසර පද්ධති, පරිසර පද්ධති සේවා හා ඒවායේ ආර්ථික වටිනාකමවලට දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා කලාපයේ රටවල් අතර සම්බන්ධීකරණය හා සහයෝගීතාවය දියුණු කිරීම.</p> <p>17.7. අන්තර්ජාතික දේශගුණ විපර්යාස විශ්වාසීය (International Climate Change University) ස්ථාපිත කිරීම හරහා ජාතික හා අන්තර්ජාතික මට්ටම්වල දී ධාරිතා වර්ධනය හා තාක්ෂණික නවෝත්පාදන ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>18.1. දේශගුණ විප්ලව සෙවීමේ නව හා නැගී එන අංශවල රැකියාවල නියුක්ත වීමේ අවස්ථා ලබාගැනීම සඳහා සහ දැනට නියුතු රැකියාවල සුරක්ෂිතබව ආරක්ෂාකර ගැනීමට පවත්නා ශ්‍රම බලකායේ දැනුම හා කුසලතා සංවර්ධනය ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>18.2. රැකියා සුරක්ෂිතතාවය හා ප්‍රමාණවත් සමාජ ආරක්ෂණයක් (social protection) සැලසුම තහවුරු කරන අතර, දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා පරිවර්තනීය පද්ධතිය වෙනසක් ඉලක්ක කරගෙන අන්තර්ග්‍රහණීය හා විනිවිද පෙනෙන සැලසුම් ක්‍රියාවලියක් සකස් කිරීම හා දියත් කිරීම.</p> <p>18.3. ප්‍රාථමික මට්ටමේ සිට තෘතීයික මට්ටම දක්වා පරිසර හිතකාමී අධ්‍යාපනය සහ සමාජ ආරක්ෂණය තහවුරු කරමින් හරිත ආයෝජනය ඉහළ නැංවීම හරහා යහපත් හරිත රැකියා අවස්ථා හඳුනාගැනීම, නිර්මාණය කිරීම හා ප්‍රවර්ධනය.</p>	<p>MoFA, MOE</p> <p>MoF, MoE</p> <p>NAICC, MoFA</p> <p>MoFA, MoE</p> <p>MoE, MoEd</p> <p>MoEd, ILO, MoL</p> <p>MoP&D, MoSEW</p> <p>MoL, MoEd, NAITA</p>
---	--	---

	<p>18.4. නිරසර හා ඔරොත්තු දෙන පොදු යටිතල පහසුකම් හා සංවර්ධනය සඳහා ආයෝජන අවස්ථා වැඩි කිරීම සහ හරිත කටයුතු සඳහා අදාළ වන භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා වෙළෙඳපොළ අවස්ථා ඇති කිරීම.</p> <p>18.5. යෝග්‍ය වූ කඩිනම් ක්‍රියාපිළිවෙත් මගින් දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී බලපෑමට ලක්වන කණ්ඩායම් වල මානව හිමිකම්වලට ගරු කිරීම.</p> <p>18.6. දේශගුණ විපර්යාස හා සම්බන්ධ කාරණාවල දී ‘දූෂකයා විසින් ගෙවිය යුතුය’ යන මූලධර්මයට (polluter-pays principle) සහ ජීවන චක්‍ර ප්‍රවේශයට (life cycle approach) සියලු වටම වලදී ගරු කිරීම හා පිළිගැනීම.</p> <p>18.7. දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑමට ලක්වන අයගේ සමාජ සහ ආර්ථික ගැටලු, දේශපාලන අසමානතා, භාෂාමය බාධක මැඩපවත්වා අවශ්‍යතා ඉටු කිරීම සඳහා සාධාරණ හා අන්තර්ග්‍රහණීය ලෙස දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග සිදුවන බව තහවුරු කිරීම.</p> <p>18.8. සමාජයේ වඩාත් අවදානමට ලක්ව ඇති පිරිස්වලට දේශගුණ විපර්යාසවල ප්‍රතිඵල හා කම්පන සඳහා මුහුණ දීම සඳහා පවත්නා සමාජ ආරක්ෂණ පද්ධති දියුණු කිරීම හරහා දරිද්‍රතාව අඩුකිරීම සඳහා වූ ජාතික ප්‍රතිපත්තිවලට දේශගුණ විපර්යාස සඳහා අනුහුරුවීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම ඒකාබද්ධ කිරීම.</p> <p>19.1. දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑමෙන් සිදුවන ආපදා නිසා ඇතිවන අලාභ සහ හානිවල අගය ඇස්තමේන්තු කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණ සකස් කර ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>19.2. අංශ අනුව අලාභ සහ හානි වාර්තාකරණය සඳහා මාර්ගගත පද්ධතියක් හඳුන්වාදීම.</p> <p>19.3. දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇති වන අලාභ සහ හානි වැළැක්වීම, අවමකිරීම හා ආමන්ත්‍රණය සඳහා සුදුසු පියවර සකස් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම.</p> <p>19.4. ආන්තික හා සෙමෙන් ඇතිවන දේශගුණ සිදුවීම් පිළිබඳ අනාවැකි පළකිරීම හා පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම ශක්තිමත් කිරීම.</p> <p>19.5. අලාභ සහ හානි ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සම්පත් වෙන් කිරීම පිණිස අවශ්‍ය මූල්‍ය නම්‍යතාව ඇතිකරගැනීම සඳහා යෝග්‍ය යාන්ත්‍රණ, අන්තර්ජාතික සහයෝගීතාවය හරහා හඳුන්වාදීම.</p>	<p>MoI, MoTrad, CoC</p> <p>MoJ, NHRC</p> <p>MoE, CoC, MoI</p> <p>MoSW, MoGA</p> <p>SW, NPĐ</p> <p>MoE, DMC, MoF, NPĐ, MoDM</p> <p>MoE, ICTA</p> <p>MoE, DMC</p> <p>DoM, DoI, NBRO, DMC</p> <p>MoF</p>
<p>19. දේශගුණ විපර්යාස නිසා සිදුවන අලාභ සහ හානිවල බලපෑම් ආමන්ත්‍රණය කරනු ලැබේ.</p>		

	<p>19.6. දේශගුණ-පාදක ආපදා සඳහා පශ්චාත්-ආපදා අවශ්‍යතා තක්සේරු (post-disaster needs assessments) සකස් කර ක්‍රියාත්මක කිරීම</p>	DMC, MoE
	<p>19.7. අලාභ සහ හානි අරමුදල (LDF) ඇතුළු අන්තර්ජාතික මූල්‍ය යාන්ත්‍රණ හරහා අරමුදල් සවිලනය හා වෙන්කිරීම සඳහා සහාය දීම.</p>	MoF, MoE, MoDM

පද මාලාව

- **අයිතීන්-පාදක කරගත් ප්‍රවේශය (Rights-based Approach):** මානව සංවර්ධනය අත්පත් කරගැනීමේ අරමුණ ඇතිව සිදුකරන දේශගුණ විපර්යාස වැළැක්වීමට ගන්නා ප්‍රයත්න හා මූලපිරීම් හඳුනාගැනීමට හා අධීක්ෂණය කිරීමට භාවිත කරන්නාවූන්ට හැකියාව ලබාදීමයි.
- **අලාභ සහ හානි (Loss and Damage):** මානවකෘත දේශගුණ විපර්යාස නිසා ඇතිවන උවදුරු වේ. අලාභ යනුවෙන් අදහස් වන්නේ සඳහටම අහිමිවන හා ආපසු යථා තත්ත්වයට පත් කළ නොහැකි දේය. නැතිවන මිනිස් ජීවිත හා අහිමි වන ජීවි විශේෂ මේ සඳහා උදාහරණ වේ. හානි යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ නැවත අලුත්වැඩියා කළ හැකි හා ප්‍රතිසංස්කරණය කළ හැකි හානි වූ දේය. මාර්ග හා ඉවුරු මීට උදාහරණ වේ.
- **අවතැන් වීම (Displacement):** දේශගුණ-පාදක අවතැන් වීම දේශගුණ විපර්යාසවල වඩාත් බරපතළ ප්‍රතිඵලයකි. දේශගුණ විපර්යාසය නිසා අනාථයන් හා අභ්‍යන්තර අවතැන් වූවන් (Internally Displaced People (IDPs)) යනු දේශගුණ හදිසි අවස්ථාවකි. බොහෝ පිරිස් ජීවත් වන්නේ දේශගුණ වශයෙන් බරපතළ බලපෑම් ඇති උණුසුම් ස්ථානවල වන අතර, ජීවත්වීම දිනෙන් දින අසීරු වන පරිසරයකට අනුහුරුවීමට අවශ්‍ය සම්පත් ඔවුන්ට සාමාන්‍යයෙන් නැත. මේ නිසා දේශගුණ අර්බුදය නිසා ජනතාව අවතැන් වීමේ අවස්ථා වැඩිවීම පිළිබඳව කටයුතු කිරීම හා ඔවුන්ට සහාය වීම අවශ්‍යය.
- **ආන්තික සිදුවීම් (Extreme event):** කිසියම් ස්ථානයක කිසියම් කාලයක කාලගුණය, දේශගුණය හෝ උෂ්ණත්වය, වර්ෂාපතකය, නියඟය හෝ ජලගැලීම් ආදී පාරිසරික තත්ත්ව, ඓතිහාසික මිනුම් පරාසයේ ඉහළ හා පහළ අගයට වඩා එපිටට යෑමයි.
- **ආපදා අවදානම (Disaster Risks):** හදිසියේ මෙන්ම සෙමෙන් ඇතිවන අපදා යන දෙවර්ගයම ඇති වන්නේ ජල-කාලගුණ විද්‍යාත්මක අනතුරු නිසා වන අතර ඒවා දේශගුණ විපර්යාසවල වඩාත් කැපී පෙනී සාධක වේ. ඒවා මගින් සැලකිය යුතු අලාභ සහ/හෝ හානි ඇති වේ. ආපදා අවදානම අනුවෙන් හඳුන්වන්නේ උවදුරක්, නිරාවරණය වීම, අවදානම් සහිත බව හා ධාරිතාවය මත තීරණය වන කිසියම් පද්ධතියක, සමාජයක හෝ ප්‍රජාවක යම් කාලසීමාවක් තුළ ජීවිත අහිමිවීමට, තුවාල වීමට හෝ වත්කම් විනාශ වීම හෝ හානි සිදුවීමට ඇති හැකියාවයි. වෙනස්වන කාලගුණ තත්ත්ව නිසා නියඟ තත්ත්ව, ක්ෂණික

ජලගැලීම්, නාය යෑම්, කුණාටු ඇති වන අතර, ඒවා ජල-කාලගුණවිද්‍යාත්මක ආපදා ලෙස වර්ග කරනු ලැබේ. මේවා වැඩි සංඛ්‍යාතයකින් හා නිවුතාවයකින් යුක්තව ඇති වන අතර, ඒ ආශ්‍රිත අලාභ සහ හානි නිසා සංවර්ධනය මගින් ලබාගත් දේ දැඩි අවදානමකට ලක් කර තිබේ. මෙරට තුළ දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ සිදු වන මුහුදු මට්ටම ඉහළ යෑම, ලවණතාවය, කාන්තාරකරණය වැනි ආපදා නිසා පානීය ජලය හැඟවීම, කෘෂි හා ආහාර නිෂ්පාදනය අහිමි වීම, ජෛව විවිධත්වය හා වාසස්ථාන ඇතිවීමේ තර්ජනයක් ඇති බැවින් මේ උවදුරු වැළැක්වීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව කටයුතු කළ යුතුය.

- **කර්මාන්ත (Industry):** අමුද්‍රව්‍ය සැකසුම් කොට භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය සිදුකරන ආර්ථික ක්‍රියාවලියකි.
- **කාන්තාව (Women):** මානවයාගේ ස්ත්‍රී සත්ත්වයා වන අතර, සාමාන්‍යයෙන් පිරිමි මානවයාට වඩා දේශගුණ විපර්යාසවල වැඩි අවදානමක්, බරක් හා බලපෑමක් විඳින්නන් ද වේ. බොහෝ සන්දර්භවල දී තමන්ගේ ජීවිත මෙන්ම ආහාර, ජලය, කෘෂි යෙදවුම්, භූමිය, මූල්‍ය, බලශක්තිය, තාක්ෂණය, සෞඛ්‍ය සේවා, ප්‍රමාණයන් නිවාස පහසුකම්, සමාජ ආරක්ෂණය හා රැකියා අවස්ථා ආදී සම්පත් පාලනය පිළිබඳව කාන්තාවන් හා ගැහැණු ළමුන්ට තීරණ ගැනීමට ඇති හැකියාව ස්ත්‍රී පුරුෂ අසමානතාවය හේතුවෙන් සීමා වී තිබේ. මෙම අසමානතාවයේ ප්‍රතිඵලවක් ලෙස කාන්තාවන් හා ගැහැණු ළමුන් ආපදා අවදානමට නිරාවරණය වීමට වැඩි අවස්ථාවක් ඇති අතර, ඔවුන්ගේ ජීවනෝපාය අහිමිවීම ද ඉහළය. එමෙන්ම දේශගුණ තත්ත්වයේ ඇතිවන වෙනස්වීම්වලට අනුහුරුවීම සඳහා ඔවුන්ට ඇති හැකියාවද අඩුය.
- **කාබන් නිර්කිරීම (Carbon sequestration):** වායුගෝලීය කාබන් ඩයොක්සයිඩ් රැස්කර තැන්පත් කර තැබීමේ ක්‍රියාවලිය.
- **ජලගැලීම් (Floods):** භූමිය ජලයෙන් යටකරමින් ජලය ගලායෑමෙන් සාමාන්‍යයෙන් ඇතිවන වඩාත් සුලබ වූ ස්වාභාවික ආපදාවයි. මෙය අධික වර්ෂාපතනයෙන්, හිම තට්ටු වේගයෙන් දියවීමෙන් හෝ නිවර්තන සුළිසුළගක් හෝ වෙරළබඩ ප්‍රදේශයක ඇතිවන කුණාටු හෝ සුනාමි තත්ත්වයක් නිසා ඇති විය හැකිය.
- **ජීවනෝපාය (Livelihood):** ජීවිතයේ අවශ්‍යතා ලබාගන්නා ක්‍රමයයි.
- **තරුණයන් (Youth):** මෙමගින් වයස අවුරුදු 10 සිට 24 දක්වා වන ලෝක ජනගහනය අදහස් වේ. මේ තරුණ පිරිස දේශගුණ විපර්යාසවල වින්දිතයන් වන

අතර, පරිවර්තන කාරකයන්, ව්‍යවසායකයන් හා නවෝත්පාදනයේ යෙදෙන්නන් හා දේශගුණ ක්‍රියාකාරිත්වය වේගවත් කළ හැකි අයවලුන් ලෙස වැදගත් දායකත්වයක් සපයන්නන් ද වේ.

- **දේශගුණ විපර්යාස (Climate Change):** ස්වාභාවික දේශගුණ විචල්‍යතාවයට අමතරව, සංසන්දනය කළ හැකි කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ ලෝකයේ වායුගෝලයේ සංයුතිය වෙනස් කිරීමට සෘජුව හෝ වක්‍රව දායක වන මානව ක්‍රියාකාරකම් නිසා දේශගුණ විපර්යාස ඇති වේ.
- **දේශගුණ අනුහුරුවීම (Climate Adaptation):** දේශගුණ විපර්යාසවල ආසන්න හා පුරෝකථනය කර ඇති බලපෑම්වලට ඇති අවදානම අඩු කිරීම හා රටවල් හා ප්‍රජාවන්ට වඩාත් ඔරොත්තු දිය හැකි ධාරිතාවය ඉහළ නැංවීමයි. මෙයට වඩාත් හොඳ කුසලතාවල සිට සුදුසු මූල්‍ය පහසුකම් හා නව තාක්ෂණය ආදි සියල්ල ඇතුළත් වේ.
- **දේශගුණ අවදානම (Climate Vulnerability):** කිසියම් පද්ධතියක් දේශගුණ විචල්‍යතාව හා ආන්තික තත්ත්ව ඇතුළුව දේශගුණ විපර්යාසවල අහිතකර බලපෑම්වලට ලක්විය හැකි ප්‍රමාණය හා ඊට මුහුණ දිය නොහැකි වීමේ තත්ත්වයයි. මෙම අවදානම, දේශගුණ විපර්යාසවල ස්වභාවය, ප්‍රමාණයේ හා වේගයේ ප්‍රමාණය මත සහ, අදාළ පද්ධතිය කෙතරම් දුරට නිරාවරණය වී තිබේ ද, එහි සංවේදී බව හා අනුහුරුවීමේ හැකියාව මත තීරණය වන්නකි.
- **දේශගුණ ඔරොත්තු දීම (Climate Resilience):** සියලු කලාප, රටවල්, නගර, ව්‍යාපාර, ප්‍රජාවන් හා පුද්ගලයින්, බහුවිධ අවදානම්, අවිනිශ්චිතතා හා තර්ජන හමුවේ වඩා හොඳින් පැවතීම සඳහා කටයුතු කිරීම.
- **දේශගුණ ක්‍රියාමාර්ග (Climate Actions):** දේශගුණ විපර්යාස අඩුකිරීමට හෝ නැවැත්වීමට හා ස්ථිර පාරිසරික හානියක් සිදුවීම වැළැක්වීම සඳහා ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග.
- **දේශගුණ දත්ත කළමනාකරණය (Climate Data Management):** ගෝලීය දේශගුණ විචල්‍යතාවය හා විපර්යාස වඩාත් හොඳින් අවබෝධ කරගැනීමට, හඳුනාගැනීමට, පුරෝකථනය කිරීමට හා ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය දැඩි හා අඛණ්ඩ තක්සේරුවලට අවශ්‍ය කරන ප්‍රධාන තොරතුරු වන දීර්ඝ කාලීන, ඉහළ ගුණාත්මක තත්ත්වයකින් යුක්ත හා විශ්වසනීය දේශගුණ උපකරණ කාල ශ්‍රේණියයි.

- **දේශගුණ පර්යේෂණ (Climate Research):** දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳව නව නිගමනවලට පැමිණීම සඳහා අවශ්‍ය කරුණු ස්ථාපිත කිරීම පිණිස ද්‍රව්‍ය හා මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය කිරීම පිණිස සිදුකරන ක්‍රමානුකූල පරීක්ෂණ.
- **දේශගුණ මූල්‍ය (Climate Finance):** දේශගුණ විපර්යාසවලට මුහුණ දීම සඳහා අනුහුරුවීම සහ හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා සහාය වීම සඳහා අපේක්ෂිත දේශීය, ජාතික හෝ අන්තර්ජාතික මූල්‍ය පහසුකම්ය.
- **දේශගුණ විපර්යාස අවම කිරීම හා හරිතාගාර වායු විමෝචන අඩු කිරීම (Climate Mitigation and Reducing GHG emissions):** හරිතාගාර වායු විමෝචන ඒවායේ ප්‍රභවයේ දීම අඩු කිරීමට හෝ වායුගෝලයෙන් ඉවත් කර තැන්පත් කිරීමට සඳහා සිදුකරන මානව මැදිහත් වීම් මීට අයත්ය. කාබන් තැන්පතුවක් යනුවෙන් අදහස් වන්නේ කාබන් ඩයොක්සයිඩ් ප්‍රතිඅවශෝෂණය කිරීමට හැකි වනාන්තර, වෘක්ෂලතා හෝ පසය. හරිතාගාර ආචරණයට වඩාත් වැදගත් දායකත්වයක් දක්වන වායුව වන්නේ කාබන් ඩයොක්සයිඩ්ය. වර්තමානයේ දී හරිතාගාර වායු විමෝචන වේගයෙන් ඉහළ යාමෙන් වායුගෝලයේ සංයුතියේ වඩාත් බරපතළ වෙනස්කම් ඇති වන හෙයින් හරිතාගාර වායු විමෝචන අවම කිරීම සඳහා අන්තර්ජාතික ප්‍රයත්නයක් දැරීම කඩිනමින් අවශ්‍ය වී තිබේ.
- **දේශගුණ සංවේදී (Climate-sensitive):** පූර්ව කාර්මික අවධියට සාපේක්ෂව වායුගෝලයේ කාබන් ඩයොක්සයිඩ් සාන්ද්‍රණය දෙගුණයක් වූ විට ගෝලීය උෂ්ණත්වයේ සිදුවන ඉහළ යෑම.
- **දේශගුණ සන්නිවේදනය (Climate Communication):** අධ්‍යාපනය, තොරතුරු දැන්වීම, අනතුරු හැඟවීම, ඒත්තු ගැන්වීම, බලමුළුගැන්වීම හා දේශගුණ විපර්යාස හා ආශ්‍රිත කරුණු විසඳීම.
- **දේශගුණ සුහුරු (Climate-smart):** දේශගුණ විපර්යාස හමුවේ ඵලදායී ලෙස ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා විවිධ ආර්ථික පද්ධති කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ජනතාවට උපකාරී වන ප්‍රවේශයකි.
- **දේශගුණ-පාදක මානව සෞඛ්‍යය (Climate-induced Human Health):** දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑමෙන් ඇතිවන සම්පූර්ණ භෞතික, සමාජ හා මානසික යහ පැවැත්ම පිළිබඳ තත්ත්වයයි. මෙය අසනීප, රෝග හෝ දුර්වලතාවලට පමණක් සීමා නොවන අතර, ජලය, ආහාර හෝ බලශක්තිය මෙන්ම වැදගත් සම්පතකි.

- **දේශගුණ-පාදක සංක්‍රමණ (Climate-induced migration):** මිනිසුන් හෝ මිනිසුන් කණ්ඩායමක්, සිය ජීවිතවලට අහිතකර ලෙස බලපාන හදිසි හෝ ක්‍රමයෙන් ඇතිවන පාරිසරික වෙනසක් නිසා ඔවුන්ගේ සාමාන්‍ය වාසස්ථාන වූ නිවාස අත්හැර තාවකාලිකව හෝ ස්ථිරව තමන්ගේ රටේ වෙනත් ප්‍රදේශයකට හෝ විදේශීය රටවලට බලෙන් (කැමැත්තෙන් තොරව) සිදුවන ගමන් කිරීමකි.
- **නියඟය (Drought):** දීර්ඝ කාලයක් (සාමාන්‍යයෙන් එක් සතුවක් හෝ වැඩි කාලයක්) පුරා වර්ෂාපතනයේ අඩුවීමක් නිසා ඇතිවන ජල හිගයයි. මෙය පුළුල් පාරිසරික, සමාජයීය හා ආර්ථික බලපෑම්වලට හේතු වේ.
- **මුහුදු මට්ටම ඉහළ යෑම (Sea level rise):** ගෝලීය උණුසුම් වීමේ බලපෑම හේතුවෙන් ලෝකයේ සාගර හා මුහුදු මට්ටම ඉහළ යෑම සහ එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස ඇති වන වෙරළ බාදනය, කලපු හා ඩෙල්ටා යටිම, ජලගැලීම් නිසා වගුරුබිම් හා තෙත්බිම් අහිමිවීමයි.
- **වනාන්තර හානිය (Forest Degradation):** මානවකෘත හේතුවක් හෝ පාරිසරික විපර්යාසවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස කාබන් තැන්පත් කිරීම හා දැන නිෂ්පාදනය වැනි පරසිර පද්ධති සේවා නිපදවීමට වනාන්තරයකට ඇති ධාරිතාවයේ අඩුවීමකි.
- **සාධාරණ ප්‍රවේශය (Equitable Access):** දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳව ගන්නා පියවරවලින් ප්‍රතිලාබ ලැබීමට සමාජයේ සෑම පුද්ගලයෙකුටම සමාන අවස්ථා ඇති බව අදහස් වේ.
- **සාධාරණ සංක්‍රාන්තිය (Just Transition):** සාධාරණ ලෙස හා උනන්දු සැමදෙනාම ඇතුළත් වන ලෙස, යහපත් රැකියා අවස්ථා ඇතිකරමින් හා කිසිවෙකු අත්නොහැර ආර්ථිකය හරිතවත් එකක් කිරීමයි.
- **සාම්ප්‍රදායික දැනුම (Traditional Knowledge):** ප්‍රභවක් තුළ දියුණු කරනු ලබන, පවත්වාගෙන යන හා පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට ගෙන යනු ලබන, ඇතැම්විට සංස්කෘතික හා අධ්‍යාත්මික හඳුනාගැනීමේ කොටසක් ද වන, දේශගුණ විපර්යාස සඳහා පිළියම් යෙදීමට යොදාගන්නා දැනුම, අවබෝධය, නිපුණතා සහ පිළිවෙත්ය.
- **ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය (Gender):** කාන්තාවන්, පිරිමින්, ගැහැණු ළමුන් හා පිරිමි ළමුන්ගේ ලක්ෂණ සමාජයීය වශයෙන් ගොඩනගන ලද ඒවා වේ. ඊට සමාජ ප්‍රතිමාන, හැසිරීම් හා කාන්තාවක, පිරිමියෙකු, ගැහැණු ළමයෙකු හා පිරිමි

ලමයෙකු ලෙස සිදු කළ යුතු කාර්යභාරය හා එකිනෙකා අතර ඇති සම්බන්ධය ද ඇතුළත් වේ. දේශගුණ විපර්යාසවලට අනුහුරුවීම සඳහා අවශ්‍ය සමාජයීය, මූල්‍ය හා පාරිසරික සම්පත්වලට ඇති ප්‍රවේශය කාන්තාවන් හා පිරිමින්ට වෙනස් වීම නිසා දේශගුණ විපර්යාස අවදානමේ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය නිසා වෙනස්කම් ඇති වේ.

- **හරිතාගාර වායු විමෝචනය (Greenhouse Gas Emission):** හරිතාගාර ආචරණය හා දේශගුණ විපර්යාස ඇති කිරීම සඳහා වගකිව යුතු වායුගෝලයේ ඇති වායු වර්ග හරිතාගාර වායු නම් වේ. ප්‍රධාන හරිතාගාර වායු වන්නේ කාබන් ඩයොක්සයිඩ් (CO₂), මීතේන් (CH₄) හා නයිට්‍රස් ඔක්සයිඩ් (N₂O)ය. අඩු වශයෙන් ඇත්ත, වෙනත් ප්‍රබල හරිතාගාර වායු අතර හයිඩ්‍රෝෆ්ලුරොකාබන් වර්ග (HFCs), පර්ෆ්ලුරොකාබන් වර්ග (PFCs), සල්ෆර් හෙක්සාෆ්ලෝරයිඩ් (SF₆) ඇතුළත් වේ. එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය (UNFCCC) ද ඇතුළත්ව, අන්තර්ජාතික කැපවීම්වල අවසාන අරමුණ වන්නේ, දේශගුණ පද්ධතියට බරපතල අන්තරාදායී බාධාවක් සිදු නොවන මට්ටමක වායුගෝලීය හරිතාගාර වායු විමෝචනවල සාන්ද්‍රණය ස්ථාවර කිරීමයි.
- **ලමුන් (Children):** ළදරුවිය හා වැඩිවිය පත්වීම අතර පසුවන යොවුන් පුද්ගලයින්

උපලේඛනය 1: අදාළ ප්‍රතිපත්ති, පනත්, උපායමාර්ගික/ ක්‍රියාකාරී සැලසුම්

යාවත්කාලීන කරන ලද දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය සකස් කිරීමේ දී යොදාගන්නා ලද ජාතික ප්‍රතිපත්ති, පනත් හා උපායමාර්ගික/ ක්‍රියාකාරී සැලසුම් (අකාරාදී පිළිවෙලින්)

1. අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය (2020)
2. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (1978)
3. ඉඩම් ඉල්ලා සිටීමේ පනත (1961 අංක 55)
4. ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණ පනත (1974 අංක 14)
5. ඉඩම් ප්‍රදාන (විශේෂ විධිවිධාන) පනත (1979 අංක 43)
6. ඉඩම් සංවර්ධන ආඥාපනත (1935 අංක 19)
7. කඩොලාන - ජාතික උපායමාර්ග සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2009)
8. කාර්මික ප්‍රතිපත්ති රාමුව (2006)
9. කැළෑ (සංශෝධන) පනත (2009 අංක 65)
10. කෘෂි රක්ෂණ පනත (1973 අංක 27)
11. කෘෂිකාර්මික ක්ෂේත්‍රය සඳහා සුපිරිසිදු නිෂ්පාදන ප්‍රතිපත්තිය හා උපායමාර්ගය (2012)
12. කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය (පහත් බිම් ප්‍රදේශ) ගොඩකිරීමේ සහ සංවර්ධනය කිරීමේ මණ්ඩල (සංශෝධන) පනත (1982 අංක 52)
13. ගංවතුර ආරක්ෂණ ආඥාපනත (1924 අංක 4)
14. ගස් හෙළීම (පාලනය කිරීමේ) (සංශෝධන) පනත (2000 අංක 1)
15. ගොවිජන සංවර්ධන සංශෝධන පනත (2011 අංක 46)
16. ග්‍රාමීය ජල සම්පාදන හා සනීපාරක්ෂක අංශය (2001)
17. ජල සම්පත් මණ්ඩල පනත (1964 අංක 26)
18. ජල සම්පත් සංවර්ධනය, සංරක්ෂණය සහ කළමනාකරණය සඳහා ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, උපායමාර්ග සහ ආයතනික රාමුව (2019)
19. ජාතික REDD+ ආයෝජන රාමුව හා ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2015)

20. ජාතික අපනයන උපායමාර්ගය (2018-2022)
21. ජාතික ආපදා කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තිය - 2010
22. ජාතික ඉඩම් පරිහරණ ප්‍රතිපත්තිය (2007)
23. ජාතික කෘෂිකර්ම පර්යේෂණ ප්‍රතිපත්තිය සහ උපායමාර්ගය (2018-2028)
24. ජාතික කෘෂිකර්ම ප්‍රතිපත්තිය 2022 (කෙටුම්පත)
25. ජාතික ජලජ සම්පත් පර්යේෂණ හා සංවර්ධන නියෝජිතායතන පනත (1981 අංක 54)
26. ජාතික ජලසම්පාදන සහ ජලාපවහන මණ්ඩල (සංශෝධන) පනත (1992 අංක 13)
27. ජාතික ජලාධාර කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තිය (2004)
28. ජාතික ජෛව විවිධත්ව උපායමාර්ගය සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2016-2022)
29. ජාතික තෙත්බිම් ප්‍රතිපත්තිය සහ උපායමාර්ගය (2006)
30. ජාතික දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිපත්තිය (2012)
31. ජාතික පරිසර ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2022-2030)
32. ජාතික පශු සම්පත් අභිජනන ප්‍රතිපත්තිය (2010)
33. ජාතික පානීය ජල ප්‍රතිපත්තිය
34. ජාතික පාරිසරික (සංශෝධන) පනත (1988 අංක 56)
35. ජාතික පාරිසරික ප්‍රතිපත්තිය සහ උපායමාර්ග (2022)
36. ජාතික බලශක්ති ප්‍රතිපත්තිය 2019
37. ජාතික භෞතික සැලසුම් ප්‍රතිපත්තිය සහ 2017-2050 සැලැස්ම
38. ජාතික වනජීවී ප්‍රතිපත්තිය (2000)
39. ජාතික වැවිලි කර්මාන්ත ප්‍රතිපත්ති රාමුව (2006)
40. තේ සහ රබර් වතු (කැබලි කිරීම පාලන) (සංශෝධන) පනත (2005 අංක 20)
41. දේශගුණ විපර්යාස බලපෑම් සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික අනුහුරුවීමේ සැලැස්ම (2016-2025)
42. ධීවර සහ ජලජ සම්පත් (සංශෝධන) පනත (2013 අංක 35)
43. නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය (සංශෝධන) පනත (1988 අංක 41)
44. පස සංරක්ෂණ (සංශෝධන) පනත (1996 අංක 24)

45. පළාත් සභා පනත (1987 අංක 42)
46. පළිබෝධ නාශක පාලනය කිරීමේ (සංශෝධන) පනත (1994 අංක 6)
47. පිවිතුරු නිෂ්පාදනය සඳහා ජාතික ප්‍රතිපත්තිය සහ උපායමාර්ගය (2005)
48. පොල් පර්යේෂණ (සංශෝධන) පනත (1961 අංක 53)
49. පොහොර විධිමත්කිරීමේ පනත (1968 අංක 68)
50. ප්ලාස්ටික් අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම 2021-2030
51. බීජ පනත (2003 අංක 22)
52. මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය පනත (1981 අංක 73)
53. යාවත්කාලීන කළ ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව 2021
54. රජයේ ඉඩම් ආඥා පනත (1947 අංක 8)
55. රජයේ ඉඩම් ආඥා පනත (1947 අංක 8)
56. රබර් මහ සැලැස්ම 2017-2026
57. රාජකීය උද්භිද උද්‍යාන පනත (1991 අංක 87)
58. රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන 2021-2024
59. රාජ්‍ය කෘෂිකාර්මික සංස්ථා (සංශෝධන) පනත (1980 අංක 20)
60. වන සත්ත්ව හා වෘක්ෂලතා ආරක්ෂණ (සංශෝධන) පනත (2009 අංක 22)
61. වාරිමාර්ග (සංශෝධන) පනත (1994 අංක 13)
62. විහාර ඉඩම් (වන්දි) ආඥාපනත (1950 අංක 9)
63. වෙරළ සංරක්ෂණ පනත (2011 අංක 49)
64. ශාක ආරක්ෂක පනත (1999 අංක 35)
65. ශ්‍රී ලංකා ජාතික කෘෂිකර්ම ප්‍රතිපත්තිය (2007)
66. ශ්‍රී ලංකා ජාතික ජල ජීවි වගා සංවර්ධන අධිකාරිය පනත (1998 අංක 53)
67. ශ්‍රී ලංකා ජාතික පෝෂණ ප්‍රතිපත්තිය (2010)
68. ශ්‍රී ලංකා ජාතික ස්වේච්ඡා නොවන නැවත පදිංචි කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය (2001)
69. ශ්‍රී ලංකා තිරසර සංවර්ධන පනත (2017 අංක 19)
70. ශ්‍රී ලංකා මහවැලි අධිකාරිය (සංශෝධන) පනත (1993 අංක 59)
71. ශ්‍රී ලංකා වන විද්‍යා මහ සැලැස්ම සහ ජාතික වන ප්‍රතිපත්තිය 1995

72. ශ්‍රී ලංකාව සඳහා ජාතික නියඟ සැලැස්ම 2020
73. ශ්‍රී ලංකාව සඳහා තිරසර පරිභෝජනය සහ නිෂ්පාදනය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය (2019)
74. ශ්‍රී ලංකාවේ ආක්‍රමණික ආගන්තුක ජීවි විශේෂ පාලනය සඳහා ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, උපායමාර්ග සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම (2016)
75. ශ්‍රී ලංකාවේ කඩොලාන පරිසර පද්ධති සංරක්ෂණය සහ තිරසර භාවිතය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය
76. ශ්‍රී ලංකාවේ ජල මූලාශ්‍ර, ඒවායේ ජල පෝෂක සහ රක්ෂිත ආරක්ෂා කිරීම සහ සංරක්ෂණය කිරීම පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය (2014)
77. ශ්‍රී ලංකාවේ පාරිසරික තක්සේරුව සහ කළමනාකරණ රාමුව (2016)
78. ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රවාහන ජාතික ප්‍රතිපත්තිය (කෙටුම්පත) (2009)
79. සත්ව ආහාර පනත (1986 අංක 15)
80. සත්ව පනත (1988 අංක 46)
81. සත්ව රෝග පනත (1992 අංක 59)
82. සමුද්‍ර දූෂණය වැළැක්වීමේ පනත (1981 අංක 59)
84. සෞභාග්‍යයේ දැක්ම 2020

උපලේඛනය 2: කෙටියෙදුම් මාලාව

AF	Adaptation Fund	අනුහුරුවීමේ අරමුදල
BAU	Business-As-Usual	කටයුතු පුරුදු පරිදි සිදුවන
BDS	Biodiversity Secretariat	ජෛව විවිධත්ව ලේකම් කාර්යාලය
BOI	Board of Investment	ආයෝජන මණ්ඩලය
C&HSs	Cities and Human Settlements	නගර සහ මානව ජනාවාස
CBSL	Central Bank of Sri Lanka	ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
CC&CRMD	Coast Conservation and Coastal Resources Management Department	වෙරළ සංරක්ෂණ හා වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ දෙපාර්තමේන්තුව
CH ₄	Methane	මීතේන්
CoC	Chamber of Commerce	වාණිජ මණ්ඩලය
CCC	Ceylon Chamber of Commerce	ශ්‍රී ලංකා වාණිජ මණ්ඩලය
CCS	Climate Change Secretariat	දේශගුණ විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය
CEA	Central Environment Authority	මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය
CEB	Ceylon Electricity Board	ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය
COP	Conference of Parties	පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සමුළුව
CO ₂	Carbon Dioxide	කාබන් ඩයොක්සයිඩ්
CPC	Ceylon Petroleum Cooperation	ලංකා ඛනිජ තෙල් නීතිගත සංස්ථාව
CPP	Climate Prosperity Plan	දේශගුණ සෞභාග්‍ය සැලැස්ම
CSA	Climate Smart Agriculture	දේශගුණ සුහුරු කෘෂිකර්මාන්තය
CS-GAP	Climate-Smart Good Agricultural Practices	දේශගුණ සුහුරු යහපත් කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත්

CS-GAHP	Climate Smart Good Animal Husbandry Practices	දේශගුණ සුහුරු යහපත් සත්ත්ව පාලන පිළිවෙත්
CS-GMP	Climate Smart Good Manufacturing Practices	දේශගුණ සුහුරු යහපත් නිෂ්පාදන පිළිවෙත්
DAD	Department of Agrarian Development	ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව
DAPH	Department of Animal Production and Health	සත්ත්ව නිෂ්පාදන හා සෞඛ්‍ය දෙපාර්තමේන්තුව
DCS	Department of Census and Statistics	ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව
DFAR	Department of Fisheries and Aquatic Resources	ධීවර හා ජලජ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව
DIB	Development Impact Bonds	සංවර්ධන බලපෑම් බැඳුම්කර
DMC	Disaster Management Centre	ආපදා කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානය
DoA	Department of Agriculture	කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව
DoI&EC	Department of Imports and Exports Control	ආනයන හා අපනයන පාලන දෙපාර්තමේන්තුව
DoM	Department of Meteorology	කාලගුණ විද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව
DRR	Disaster Risk Reduction	ආපදා අවදානම අඩුකිරීම
DS	Divisional/District Secretariat	ප්‍රාදේශීය/ දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය
DSM	Demand Side Management	ඉල්ලුම් පාර්ශ්ව කළමනාකරණය
DoSS	Department of Social Services	සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව
DWC	Department of Wildlife Conservation	වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
EbA	Ecosystem-based adaptation	පරිසර පද්ධති පාදක අනුහුරුවීම්
EDB	Export Development Board	අපනයන සංවර්ධන මණ්ඩලය

EE	Energy Efficiency	බලශක්ති කාර්යක්ෂමතාවය
ERP	Emergency Response and Preparedness	හදිසි ප්‍රතිචාර හා සූදානම
ERD	Department of External Resources	බාහිර සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව
EVs	Electric Vehicles	විදුලි වාහන
FD	Forest Department	වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
GAP	Good Agriculture Practices	යහපත් කෘෂිකර්ම පිළිවෙත්
GBCSL	Green Building Council of Sri Lanka	ශ්‍රී ලංකා හරිත ගොඩනැගිලි කවුන්සිලය
GCF	Green Climate Fund	හරිත දේශගුණ අරමුදල
GEF	Global Environment Facility	ගෝලීය පරිසර පහසුකම
GHG	Greenhouse Gasses	හරිතාගාර වායු
GoSL	Government of Sri Lanka	ශ්‍රී ලංකා රජය
GPP	Green Public Procurement	හරිත රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදන
GSTC	Global Sustainable Tourism Council	ජගත් තිරසර සංචාරක සභාව
HFCs	Hydrofluorocarbon	හයිඩ්‍රොෆ්ලූරොකාබන්
ICTA	Information and Communication Technology Agency	තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ නියෝජිතායතනය
ID	Department of Irrigation	වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව
IDPs	Internally Displaced People	අභ්‍යන්තර අවතැන් වූවන්
ILO	International Labour Organization	ජාත්‍යන්තර කම්කරු සංවිධානය
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change	දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ අන්තර්රාජ්‍ය මණ්ඩලය
IRD	Inland Revenue Department	දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව
IT	Information Technology	තොරතුරු තාක්ෂණය
ITI	Industrial Technological Institute	කාර්මික තාක්ෂණ ආයතනය

IUCN	International Union for Conservation of Nature	සෞඛ්‍යදහම සංරක්ෂණය සඳහා වූ අන්තර්ජාතික සංගමය
KPIs	Key Performance Indicators	මූලික කාර්යසාධන දර්ශක
L&D	Loss and Damage	අලාභ සහ හානි
LAs	Local Authorities	පළාත් පාලන ආයතන
LDF	Loss & Damage Fund	අලාභ සහ හානි අරමුදල
LINDEL	Lanka Industrial Estates Limited	ලංකා ඉන්ඩස්ට්‍රියල් එස්ටේට් ලිමිටඩ්
M&E	Monitoring and Evaluation	අධීක්ෂණය හා ඇගයීම
MASL	Mahaweli Authority of Sri Lanka	ශ්‍රී ලංකා මහවැලි අධිකාරිය
MCs	Municipal Councils	මහනගර සභා
MEAs	Multilateral Environment Agreements	බහුපාර්ශවික පරිසර ගිවිසුම්
MoA	Ministry of Agriculture	කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව
MoD	Ministry of Defense	ආරක්ෂණ අමාත්‍යාංශය
MoDM	Ministry of Disaster Management	ආපදා කළමනාකරණ අමාත්‍යාංශය
MoE	Ministry of Environment	පරිසර අමාත්‍යාංශය
MoEd	Ministry of Education	අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය
MoF	Ministry of Finance	මුදල් අමාත්‍යාංශය
MoFA	Ministry of Foreign Affairs	විදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශය
MoFish	Ministry of Fisheries	ධීවර අමාත්‍යාංශය
MoH	Ministry of Health	සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය
MoI	Ministry of Industries	කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශය
MoHE	Ministry of Higher Education	උසස් අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය
MoIrri	Ministry of Irrigation	වාරිමාර්ග අමාත්‍යාංශය
MoJ	Ministry of Justice	අධිකරණ අමාත්‍යාංශය

MEPA	Marine Environment Protection Agency	සමුද්‍රීය පරිසර ආරක්ෂණ අධිකාරිය
MoP&E	Ministry of Power & Energy	විදුලිබල හා බලශක්ති අමාත්‍යාංශය
MoPlant	Ministry of Plantation	වැවිලි කර්මාන්ත අමාත්‍යාංශය
MoRR&HRA	Ministry of Rehabilitation, Resettlement & Hindu Religious Affairs	නැවත පදිංචි කිරීම, පුනරුත්ථාපන හා හින්දු ආගමික කටයුතු අමාත්‍යාංශය
MoSD&VT	Ministry of Skills Development and Vocational Training	නිපුණතා සංවර්ධන හා වෘත්තීය පුහුණු අමාත්‍යාංශය
MoS&YA	Ministry of Sports & Youth Affairs	ක්‍රීඩා හා තරුණ කටයුතු අමාත්‍යාංශය
MoSEW	Ministry of Social Empowerment and Welfare	සමාජ සවිබලගැන්වීම් හා සුබසාධක අමාත්‍යාංශය
MoTR	Ministry of Tourism	සංචාරක අමාත්‍යාංශය
MoSTR	Ministry of Science Technology and Research	විද්‍යා, තාක්ෂණ හා පර්යේෂණ අමාත්‍යාංශය
MoT	Ministry of Transport	ප්‍රවාහන අමාත්‍යාංශය
MoTrad	Ministry of Trade	වෙළෙඳ අමාත්‍යාංශය
MoPAHA&LG	Ministry of Public Administration, Home Affairs, & Local Government	රාජ්‍ය පරිපාලන, ස්වදේශ කටයුතු හා පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය
MoUD&H	Ministry of Urban Development and Housing	නාගරික සංවර්ධන හා නිවාස අමාත්‍යාංශය
MoWL&FC	Ministry of Wildlife and Forest Resources Conservation	වනජීවී හා වන සම්පත් අමාත්‍යාංශය
MoWS	Ministry of Water Supply	ජල සම්පාදන අමාත්‍යාංශය

MoWCSD	Ministry of Women, Child Affairs and Social Development	කාන්තා, ළමා කටයුතු සහ සමාජ සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය
MRV	Measurement, Reporting and Verification	මැනීම, වාර්තාකරණය හා සත්‍යාපනය
MSMEs	Micro, Small and Medium Enterprises	කුඩා, කුඩා හා මධ්‍යම පරිමාණ ව්‍යවසායකයින්
MSS	Merchant Shipping Secretariat	වෙළෙඳ නාවුක ලේකම් කාර්යාලය
MSW	Municipal Solid Waste	නාගරික සන අපද්‍රව්‍ය
NAICC	National Agriculture Information and Communication Centre	ජාතික කෘෂිකර්ම තොරතුරු හා සන්නිවේදන මධ්‍යස්ථානය
NAQDA	National Aquaculture Development Authority	ජාතික ජලජීවී වගා සංවර්ධන අධිකාරිය
NAP	National Adaptation Plan	දේශගුණ විපර්යාසවල බලපෑම් සඳහා අනුහුරුවීමේ ජාතික සැලැස්ම
NaPID	National Policy for Industrial Development	කර්මාන්ත සංවර්ධනය සඳහා ජාතික ප්‍රතිපත්තිය
NARA	National Aquatic Resources Research and Development Agency	ජාතික ජලජ සම්පත් පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන නියෝජිතායතනය
NBD	Department of National Budget	ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව
NBRO	National Buildings Research Organization	ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය
(NCCDSN)	National Climate Change Data Sharing Network	ජාතික දේශගුණ විපර්යාස දත්ත හුවමාරු ජාලය
NCPC	National Cleaner Production Centre	ජාතික පිවිතුරු නිෂ්පාදන මධ්‍යස්ථානය

NDCs	Nationally Determined Contributions	ජාතිකව නිර්ණය කළ දායකත්ව
NEP	National Environment Policy	ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය
NEAP	National Environmental Action Plan	ජාතික පාරිසරික ක්‍රියාකාරී සැලසුම
NECCC	National Expert Committee on Climate Change	දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ ජාතික විශේෂඥ කමිටුව
NECCCA	National Expert Committees on Climate Change Adaptation	දේශගුණ විපර්යාස වලට අනුහුරුවීම පිළිබඳ ජාතික විශේෂඥ කමිටුව
NECCCM	National Expert Committees on Climate Change Mitigation	හරිතාගාර වායු විමෝචනය අවම කිරීම පිළිබඳ ජාතික විශේෂඥ කමිටුව
NGO	Non-Governmental Organization	රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
N ₂ O	Nitrogen Oxide	නයිට්‍රජන් ඔක්සයිඩ්
NPCC	National Policy on Climate Change	ජාතික දේශගුණ විපර්යාස ප්‍රතිපත්තිය
NPD	Department of National Planning	ජාතික සැලසුම් දෙපාර්තමේන්තුව
NPP	National Physical Plan	ජාතික භෞතික සැලසුම
NSC	National Steering Committee	ජාතික මෙහෙයුම් කමිටුව
NSF	National Science Foundation	ජාතික විද්‍යා පදනම
NSWMSC	National Solid Waste Management Support Center	ජාතික ඝන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ සහාය මධ්‍යස්ථානය
NSWMA	National Solid Waste Management Authority (WP)	ජාතික ඝන අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ අධිකාරිය (බස්නාහිර පළාත)

NWSDB	National Water Supply and Drainage Board	ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය
O&M	Operation and Maintenance	මෙහෙයුම් හා නඩත්තු
PAs	Protected Areas	ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ
PA	Paris Agreement	පැරිස් ගිවිසුම
PAPs	Provincial Adaptation Plans	පළාත් අනුහුරුවීමේ සැලසුම්
PDNA	Post Disaster Needs Assessment	පශ්චාත් ආපදා අවශ්‍යතා තක්සේරුව
PFCs	Perfluorocarbon	පර්ෆ්ලුරොකාබන්
PMC	Planning and Monitoring Committee	සැලසුම් හා අධීක්ෂණ කමිටුව
PS	Presidential Secretariat	ජනාධිපති කාර්යාලය
RDA	Road Development Authority	මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය
RE	Renewable Energy	පුනර්ජනනීය බලශක්තිය
SD&CC	State Development and Construction Corporation	රාජ්‍ය සංවර්ධන හා නිර්මාණ නීතිගත සංස්ථාව
SDGs	Sustainable Development Goals	නිරසර සංවර්ධන අභිමතාර්ථ
SEC	Securities & Exchange Commission	සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව
SEPC	Socio Economics and Planning Centre	සමාජ ආර්ථික හා සැලසුම් මධ්‍යස්ථානය
SF6	Sulphur Hexafluoride	සල්ෆර් හෙක්සාෆ්ලෝරයිඩ්
SLGAP	Sri Lanka Good Agriculture Practices	ශ්‍රී ලංකා යහපත් කෘෂිකාර්මික පිළිවෙත්
SLLDC	Sri Lanka Land Development Corporation	ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාව
SLSDC	Sri Lanka Sustainable Development Council	ශ්‍රී ලංකා නිරසර සංවර්ධන සභාව

SLSEA	Sri Lanka Sustainable Energy Authority	ශ්‍රී ලංකා සුනිත්‍ය බලශක්ති අධිකාරිය
SLT	Sri Lanka Telecom	ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම්
SMART	Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound	විශේෂිත, මැනිය හැකි, අත්පත්කරගත හැකි, අදාළ හා කාලනිශ්චිත
SME	Small and Medium Enterprises	කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසාය
SMIs	Small and Medium Industries	කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ කර්මාන්ත
TRI	Tea Research Institute	තේ පර්යේෂණායතනය
UCs	Urban Councils	නගර සභා
UDA	Urban Development Authority	නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය
UN	United Nations	එක්සත් ජාතීන්
UNDP-SGP	United Nations Development Project – Small Grants Programme	එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන-සුළු මූල්‍යාධාර වැඩසටහන
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change	එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය
WM	Waste Management	අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය
WRB	Water Resources Board	ජල සම්පත් මණ්ඩලය

දේශගුණ විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලය
පරිසර අමාත්‍යාංශය
"සෞඛ්‍යමි පියස"
රොබට් ගුණවර්ධන මාවත,
බත්තරමුල්ල.

